

Pozitivno roditeljstvo - intervjui s roditeljima o njihovim odgojnim postupcima

Brlečić, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:866474>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-12**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Nikolina Brletić

POZITIVNO RODITELJSTVO – INTERVJU I S
RODITELJIMA O NJIHOVIM ODGOJNIM POSTUPCIMA

Diplomski rad

Zagreb, srpanj, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Nikolina Brletić

POZITIVNO RODITELJSTVO – INTERVJU I S
RODITELJIMA O NJIHOVIM ODGOJNIM POSTUPCIMA

Diplomski rad

Mentor rada:

doc.dr.sc. Diana Olčar

Zagreb, srpanj, 2023.

Izjava o izvornosti završnog/diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni. _____

(vlastoručni potpis studenta)

SADRŽAJ

ZAHVALE	5
SAŽETAK	6
SUMMARY	7
1 RODITELJSTVO	1
2 RODITELJSKI ODGOJNI STIL	1
2.1. <i>Autoritarni roditeljski stil</i>	2
2.2. <i>Autoritativan odgojni stil</i>	2
2.3. <i>Permisivan (popustljiv) odgojni stil</i>	2
2.4. <i>Indiferentan odgojni stil</i>	3
3 IZAZOVI RODITELJSTVA	3
4 POZITIVNA PSIHOLOGIJA	4
4.1. <i>Dobrobit</i>	4
5 PERMA MODEL	5
5.1. <i>Pozitivne emocije (eng. Positive Emotions)</i>	5
5.2. <i>Angažiranost (eng. Engagement)</i>	6
5.3. <i>Pozitivni odnosi (eng. Positive relationships)</i>	7
5.4. <i>Smisao (eng. Meaning)</i>	8
5.5. <i>Postignuće (eng. Accomplishment)</i>	9
6 POZITIVNA DISCIPLINA	10
7 CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA	11
8 METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	11
8.1. <i>Metoda prikupljanja podataka</i>	11
8.2. <i>Instrument</i>	11
8.3. <i>Sudionici i postupak</i>	11
9 REZULTATI ISTRAŽIVANJA	12
10 RASPRAVA	23
10.1. <i>Pozitivne emocije (eng. Positive emotions)</i>	23
10.2. <i>Angažiranost (eng. Engagement)</i>	23
10.3. <i>Pozitivni odnosi (eng. Positive relationships)</i>	24
10.4. <i>Smisao (eng. Meaning)</i>	25
10.5. <i>Postignuće (eng. Accomplishment)</i>	25
11 ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28
PRILOG	30

ZAHVALE

Od srca se zahvaljujem svojoj mentorici doc.dr.sc. Diani Olčar na pomoći u pisanju ovog diplomskog rada. Njezina podrška i pomoć u zadnjim tjednima pisanja rada značili su mi jako puno i bili su velika motivacija da ustrajem i pišem. Veliko joj hvala na strpljenju i svakom savjetu koji mi je pružila. Veliko hvala i mojoj obitelji i prijateljima, posebno, mami, tati, sestri i Filipu koji su bili najveća podrška i oslonac u svakom trenutku za vrijeme studija.

SAŽETAK

Cilj ovog rada bio je ispitati kakvi su odgojni postupci roditelja prema dimenzijama dobrobiti PERMA modela. Kao teorijski okvir za rad korišten je PERMA model (Seligman, 2011) iz pozitivne psihologije čiji je kreator Martin Seligman. Istraživanje je provedeno kvaliativnom metodom, a tehnika koja je korištena jest polustrukturirani intervju. U istraživanju je sudjelovalo 13 roditelja, odnosno pet roditeljskih parova te tri majke, s različitim brojem i dobi djece. U intervjuu se ispitivalo kakvi su odgojni postupci roditelja gledajući kroz dimenzije modela PERMA. Za potrebe ovog istraživanja konstruirana su pitanja koja su obuhvatila sve dimenzije iz PERMA modela, zatim su se provodili intervjui s roditeljima koji su na njihovo odobrenje snimani, potom su pohranjeni pod šiframa te su na kraju u cijelosti transkribirani. Rezultati ovog istraživanja u skladu su s postavljenim teorijskim okvirom, odnosno pokazali su da je svih pet komponenti PERMA modela prisutno kod roditelja. Od svih komponenti može se istaknuti komponenta angažiranosti u kojoj se nastojalo ispitati zanesenost, tj. postoje li situacije ili aktivnosti u koje su u potpunosti uronjeni sa djecom. Iako se roditelji pronađu zaneseni u određenu aktivnost, navode kako je to rijetko ili se teško postiže, pogotovo kod onih roditelja koji imaju više djece. S obzirom na dobivene rezultate, može se zaključiti da prisustvo dobrobiti u životu roditelja i odgoju svakako djeluje dobro na njih same, ali isto tako djeluje dobro i na njihovu djecu jer samim time postoje veće mogućnosti da će i djeca usvojiti iste obrasce ponašanja kao i njihovi roditelji.

Ključne riječi: roditelji, djeca, pozitivna psihologija, dobrobit, PERMA model

SUMMARY

The aim of this paper was to examine what parental educational procedures are according to the dimensions of the wellbeing of the PERMA model. The PERMA model (Seligman, 2011) from positive psychology, created by Martin Seligman, was used as a theoretical framework for the this paper work. The study was carried out using a qualitative method, and the technique that was used is a semi-structured interview. The study involved 13 parents, five couples, and three mothers, with different ages and numbers of children. The interview examined the parents' parenting procedures by observing through the dimensions of the PERMA model. For the purpose of this research, questions were constructed that covered all dimensions from the PERMA model, then interviews were conducted with parents which were recorded with their approval, then stored under codes and finally fully transcribed. The results of this study are in accordance with the established theoretical framework, respectively they showed that all five components of the PERMA model are present in parents. Of all components, the engagement component that sought to test enthusiasm, respectively whether there are situations or activities in which they are completely immersed with children, can be highlighted. Although parents find themselves enthusiastic about a certain activity, they say it is rare or difficult to achieve that state, especially among parents who have more children. In view of the results obtained, it can be concluded that the presence of well-being in parents' lives and upbringing certainly works well for themselves, but it also works well for their children, as thus there are greater possibilities for children to adopt the same patterns of behaviour as their parents.

Key words: parents, children, positive psychology, well-being, the PERMA model

UVOD

1 RODITELJSTVO

Rođenjem djeteta započinje jedna od najvažnijih uloga odraslih koji o tom djetetu skrbe, a to je uloga roditelja. Ulaze u novu fazu života, fazu roditeljstva. Uloga roditelja nije toliko jednostavna. Roditelji prije svega odgajaju svoju djecu, brinu o njima, pružaju im zdravstvenu skrb i zaštitu i sve ono što im je potrebno da sigurno odrastaju i razvijaju se kako bi postali ravnopravni članovi društva. Uloga roditelja zahtjeva puno razumijevanja, pažnje, ljubavi, strpljenja. U svome radu Pernar (2010) navodi: „uz ljubav prema djeci treba postojati i znanje, povjerenje, uvažavanje, kooperativnost i samokontrola da bi roditeljska izvedba bila dovoljno dobra.“

Roditeljstvo je jedan od prvih termina koji se povezuje i asocira s odgojem djece. Klasična slika roditelja koja se formira jest slika oca i majke. Međutim, živimo u vremenu kada se roditeljstvo ne odnosi isključivo na ulogu majčinstva i očinstva. U roditeljstvu može sudjelovati i samo majka ili samo otac, skrbnici koji su posvojili dijete ili partneri u istospolnim zajednicama odnosno dvije majke ili dva oca. Iako se slika roditeljstva osuvremenila, i dalje se ona više povezuje uz majčinstvo nego uz očinstvo. I dalje se smatra da je majka ta koja preuzima veću odgovornost i inicijativu u odgoju djece. Čudina-Obradović i Obradović (2006) navode kako većina majki izjavljuje da je izvor najvećeg zadovoljstva u životu „biti roditelj“. Sagledavajući ulogu oca i majke s biološke strane, prema instinktima, možemo sažeti na ovaj način: „Žena se priprema za majčinsku ulogu (njega, pažnja, bliski kontakt s djetetom), dok otac više razmišlja o zaštitničkoj ulozi, pružanju pažnje, sigurnosti i ljubavi (emocionalne podrške) majci.“ (Jovančević i sur., 2016; str. 11).

2 RODITELJSKI ODGOJNI STIL

Jednu od najvažnijih odlika uspješnog roditeljstva čini odgojni stil roditelja. „Roditeljski odgojni stil jest zbir roditeljskih stavova prema djetetu, emocionalna klima unutar koje se odvijaju različiti roditeljski postupci.“ (Čudina-Obradović i Obradović, 2002; str. 11). Autori također navode kako su Maccoby i Martin (1983) roditeljske stilove razvrstali u četiri kategorije s obzirom na to koliko topline i nadzora roditelji pokazuju prema djetetu.

2.1. Autoritarni roditeljski stil

Riječ je o krutom-strogom roditeljskom stilu u kojem roditelji pred dijete postavljaju velike zahtjeve te provode strogi nadzor uz nedostatak topline i potpore. Roditelji su ti koji postavljaju pravila i očekivanja pred dijete bez objašnjenja. Ovdje se radi o postavljanju granica i pravila, a bilo kakvi prekršaji istih se kažnjavaju, često i fizički. Glavni ciljevi autoritarnog odgojnog stila su učenje poslušnosti, ispravnom ponašanju koje se primjerice odnosi na dobre rezultate u školi, te učenje samokontroli. Roditelji gotovo nikada ne dopuštaju djeci da izraze svoje mišljenje, već je bitno samo ono što im oni nameću. „Djeca koja neprestano žive u autokratskom okruženju sklona su promjenama raspoloženja, povučena su, nevesela, bojažljiva, razdražljiva i bez spontanosti.“ (Čudina Obradović i Obradović, 2002; str. 12). Posljedice autoritarnog odgojnog stila mogu se očitovati u adolescenciji gdje se mogu povezati sa školskim neuspjehom, sklonosti konzumiranja droga i alkohola te slabije razvijenim socijalnim i emocionalnim kompetencijama.

2.2. Autoritativan odgojni stil

Autoritativan odgojni stil se može opisati i kao demokratski odgojni stil. Djeca su često uključena u donošenje odluka i slobodna su izraziti svoje mišljenje što ukazuje na uravnoteženost moći. Autoritativni roditelji djeci postavljaju granice, pravila i velike zahtjeve te provode nadzor, međutim ono što ih razlikuje od autoritarnih roditelja je to što djeci pružaju objašnjenje o svojim odlukama i postupcima. Roditeljska kontrola praćena je roditeljskom toplinom te je njihova uloga više savjetnička nego kontrolska. Roditelji su uključeni, pružaju djeci toplinu, ljubav i prihvaćanje, ali u isto vrijeme postavljaju čvrste granice te objašnjavaju koje će biti primjerene posljedice ukoliko se granice prekrše. Glavni odgojni ciljevi znatno se razlikuju od odgojnih ciljeva autoritarnih roditelja pa tako ova djeca pokazuju znatiželju, kreativnost, sreću motivaciju i nezavisnost osjećaja (Čudina Obradović i Obradović, 2002). Djeca koja odrastaju u ovakvom okruženju imaju brojne pozitivne odgojne rezultate; slobodnija su i spontanija u izražavanju svojih misli i emocija, uspješnija u školi, imaju dobro razvijene socijalne kompetencije te razvijenu pozitivnu sliku o sebi.

2.3. Permisivan (popustljiv) odgojni stil

Roditelji ovog odgojnog stila pred djecu postavljaju male zahtjeve te slabu do gotovo ne postojeću kontrolu, a pružaju puno ljubavi, topline i potpore. Na ovaj način nastoje izbjeći frustracije kod djeteta te ispunjavaju njegove želje i zahtjeve. Iako djeca ovakvih roditelja

mogu sama donositi odluke i to ponekad umjesto njih, pitanje je koliko je to dobro za njihov razvoj. Djeci treba određeni nadzor i kontrola, pogotovo onoj mlađoj, jer posljedično djeca mogu razviti nesigurnost te neće znati što to znači postaviti granice što može dovesti impulzivnog i agresivnog ponašanja, neuspjeha u školi. Posljedice se naročito mogu očitovati u adolescenciji jer mladi koji su odgajani na ovaj način posljedično mogu biti skloniji konzumiranju droge i alkohola te mogu imati slabiju psihosocijalnu prilagodbu i razviti oblike devijantnog ponašanja.

2.4. Indiferentan odgojni stil

Za indiferentan odgojni stil može se još reći da je nemaran ili zanemarujući. Odrednice ovog odgojnog stila su odsustvo kontrole, niska razina razumijevanja za djetetove potrebe i interese, minimalno postavljeni ili ne postavljeni zahtjevi te dodatno nedostatak topline, potpore i ljubavi. Ovo su najčešće roditelji koji nemaju vremena ta svoju djecu, obuzeti su svakodnevnim stresom te ih odbacuju na emocionalnoj razini, ali i u aktivnostima. U ekstremnim slučajevima može se raditi o zanemarivanju djeteta pri čemu roditelji ne znaju gdje su im djeca, tko su im prijatelji, što rade, što trebaju za vrtić ili školu i sl. Indiferentan odgojni stil negativno utječe na dijete. Zbog nedostatka kontrole rezultati u školi su najčešće loši, socijalne kompetencije su slabo razvijene te prevladava negativno ponašanje otpora i agresivnosti, a u adolescenciji može doći do slabijeg akademskog uspjeha, devijantnog ponašanja te se može povezati s češćim pušenjem te konzumacijom droga i alkohola (Čudina Obradović i Obradović, 2002).

3 IZAZOVI RODITELJSTVA

Živimo u vremenu kada su pred roditelje postavljeni sve veći zahtjevi i izazovi svakodnevnice s kojima se treba suočiti. Prije svega uloge u obitelji, iako su i dalje prepoznatljive, nisu iste kao nekada. Danas su i majke te koje odlaze na posao, grade karijeru kao i očev te se oboje suočavaju s jednakim izazovima. Uz to što su zaposleni, imaju djecu koju trebaju odgajati, brinuti se o njima, provoditi zajedničko vrijeme, odvoditi ih u dječji vrtić ili školu te na različite aktivnosti koje imaju u danu. Takav ubrzani način života stvara stres i djeci i roditeljima jer vremena za odmor gotovo da ni nema.

Posljednje tri godine pred roditelje su postavljeni posebno veliki i teški zahtjevi. Proživjeli smo pandemiju Covid-19 koja je sve ljude stavila u posebno težak položaj. Došlo je

do karantene, zatvaranja svih institucija, vrijeme se provodilo u vlastita četiri zida. Osim pandemije zadesila su se i dva velika potresa koja su svakako ostavila svoj trag kako na odraslima tako i na djeci. Vladali su stres, panika, strah za vlastitu sigurnost i život, a svakodnevnica kakvu smo znali promijenila se u potpunosti. Stope anksioznosti su porasle, pojavio se strah od druženja s ljudima što je uzrokovalo socijalno distanciranje koje je bilo obavezno za sve. Međutim da bi funkcionirali „normalno“, sa što manje anksioznosti i stresa možemo se okrenuti novom pravcu psihologije koja nudi brojna praktična, jednostavna i zanimljiva rješenja, a to je pozitivna psihologija.

4 POZITIVNA PSIHOLOGIJA

Pozitivna psihologija je relativno novi pravac u psihologiji. „Pozitivna psihologija istražuje što ljudi rade dobro i kako to uspijevaju učiniti, bilo da se radi o njima, njihovim obiteljima ili zajednici u kojoj žive.“ (Rijavec i sur., 2008; str. 15). Često dolazi do zablude da se pozitivna psihologija odnosi samo na to da iz dana u dan moramo biti isključivo pozitivni i sretni ne osjećajući neugodne emocije. Rijavec i sur. (2008) navode kako znanstvenici istražuju faktore koji ljudima omogućuju da se razvijaju i optimalno funkcioniraju, a usmjereni su na izvore psihološke dobrobiti kao što su pozitivna iskustva i pozitivne emocije individualne razlike u ljudskim snagama i vrlinama, pozitivne institucije te ostalo što život čini vrijednim življenja. Dakle smisao života nije samo u preživljavanju, već u istinskom življenju i razvijanju.

4.1. Dobrobit

Dobrobit se u svojoj suštini odnosi na sreću. Veliko je pitanje kako postići sreću, tako i Rijavec i sur. (2008) navode da su brojni filozofi stoljećima pisali i raspravljali o sreći. Uz ljudske snage i vrline pozitivna se psihologija bavi i istraživanjem dobrobiti. Kada se govori o istraživanjima dobrobiti mogu se razlikovati dva različita smjera. Prvi se odnosi na subjektivnu, odnosno hedonističku dobrobit koja zagovara da se dobrobit sastoji od ugone i sreće. Olčar (2015) navodi da se istraživači subjektivne dobrobiti usmjeravaju na procjenu svakog pojedinca u smislu u kojoj je mjeri njegov život trenutno ili na duže staze dobar. Možemo razlikovati dvije komponente subjektivne dobrobiti, a to su kognitivna i afektivna komponenta. Kognitivna se komponenta odnosi na globalni osjećaj dobrobiti iz perspektive pojedinca. Afektivna se komponenta odnosi na: „...pozitivna i negativna raspoloženja i emocije povezane s našim svakodnevnim životom. (Rijavec i sur. 2008; str. 51). Drugi se

smjer naziva eudemonističkom dobrobiti, a veže se uz aktualizaciju ljudskih potencijala te ostvarenje istinske prirode pojedinca (Ryan i Deci, 2001; prema Rijavec i sur. 2008). Riječ eudemonija sastoji se od riječi *eu* (dobar, dobrobit) i *daimon* (duša, sudbina, sreća). „Eudemoniju postizemo kada se trudimo živjeti u skladu s daimonom kako bismo ostvarili svoje potencijale.“ (Rijavec i sur. 2008; str. 53). Da bismo postigli eudemonističku sreću potrebno je puno ulaganja truda i aktivnosti koji će do nje i dovesti.

Dobrobit nije važna samo za odrasle već i za djecu koja uz njih odrastaju, a često je teško i odvojiti dobrobit između roditelja i djece, citiram: „dobrobit maloljetne djece i roditelja koji su njihovi primarni skrbnici gotovo je nemoguće jasno odvojiti, jer se dobrobit roditelja vrlo često odražava na dobrobit djece.“ (Galić i sur., 2022; str. 321.). Ajduković i sur. (2017) navode kako je i u Hrvatskoj prepoznata važnost dobrobiti djece: „Važnost djetetove subjektivne i psihološke dobrobiti prepoznata je i u Nacionalnoj strategiji za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine, u kojoj se ističu važnost cjelovitog djetetova razvoja, ostvarivanja ljudskih potencijala, prepoznavanja i prevencije emocionalnih teškoća, intervencija koje pridonose unaprjeđenju zdravog ukupnog razvoja djece te potrebe za davanjem veće važnosti mjerama psihosocijalne podrške.“.

5 PERMA MODEL

PERMA model je kreirao američki psiholog i jedan od osnivača pozitivne psihologije Martin Seligman. PERMA model je zapravo okvir za život življen u blagostanju, odnosno sreći te dobro i zdravo življenje temeljeno na pozitivnoj psihologiji kroz pet elemenata: **P**ositivne emotions, **E**ngagement, **P**ositive **R**elationships, **M**eaning, **A**ccomplishment (pozitivne emocije, angažiranost, pozitivni odnosi, smisao, postignuće).

5.1. Pozitivne emocije (eng. Positive Emotions)

Prvi element Seligmanove teorije su pozitivne emocije koje se odnose na ugodan život. Emocije su jedan od stupova ljudskog ponašanja i funkcioniranja. Bez njih je gotovo nemoguće zamisliti osobu i njezino ponašanje i reagiranje na određene situacije. Teško je odrediti točan broj emocija, no da bi bilo nešto jednostavnije, kroz povijest su podijeljene u pet osnovnih emocija iz kojih se granaju ostale emocije, a to su: sreća, tuga, ljutnja, strah i gađenje. Negativne se emocije javljaju, u za nas ugrožavajućim situacijama pa se pretpostavlja da su evolucijski nastale kako bi nam pomogle u preživljavanju. Pozitivne

emocije ne javljaju se u takvim situacijama te prema teoriji B. Fredrickson služe proširenju naše pažnje i izgradnji naših emocionalnih, psiholoških i socijalnih resursa (Rijavec i sur., 2008).

Prema Watsonu (2002; prema Rijavec i sur., 2008) postoje tri dimenzije pozitivnih emocija, a to su:

- Dobro raspoloženje (sreća, razdraganost, entuzijazam),
- Sigurnost u sebe (samopouzdanje, hrabrost),
- Pažnja (pozornost, koncentracija, odlučnost)

Pozitivne emocije možda nisu dokazane da nam kao negativne služe preživljavanju, ali bez njih ne možemo zdravo funkcionirati i normalno živjeti. S druge strane, istraživanja su pokazala da neka djeca, koja su prošla najteže životne situacije, imaju iznimnu otpornost na najteže životne stresore te su se uspješno razvijala u mlade pojedince (Rijavec i sur., 2008).

Pozitivne su emocije sam korijen teorije sretnog življenja te se mogu izmjeriti samo subjektivno (npr. kroz pitanje „Što nas čini sretnima?“). Pozitivne se emocije ne odnose isključivo na sreću već su to emocije poput ljubavi, vjere, zahvalnosti, interesa, zadovoljstva, ugodnosti i dr. Pozitivne su emocije ključ „procvata“ svakog pojedinca te što su više zastupljene u našim životima i naš će život napredovati u pozitivnom smjeru. Integriramo li i vizualiziramo li buduće događaje stavljajući se u stanje pozitivnih emocija dok odrađujemo zadatak koji je pred nama, veće su šanse da će taj zadatak biti uspješno odrađen. Da bi izgradili i održavali pozitivne emocije trebamo činiti stvari koje će te emocije pobuditi kao što su: stanje osjećaja zahvalnosti, druženje s ljudima do kojih nam je stalo, uživanje u aktivnostima i hobijima koji nas opuštaju i čine sretnima i sl. „Pozitivne emocije i sreća često su povezani s poželjnim ponašanjima i razmišljanjima koje vode uspjehu, kao što su društvenost, optimizam, energija, originalnost i altruizam.“ (Rijavec i sur., 2008; str. 38).

5.2. *Angažiranost (eng. Engagement)*

Druga komponenta u Seligmanovoj teoriji jest angažiranost. Kao i pozitivne emocije, angažiranost se može mjeriti jedino subjektivno (Koje su to aktivnosti zbog kojih izgubimo pojam o vremenu?). Ono što angažiranost razlikuje od pozitivnih emocija jest napor koji se ulaže. Seligman (2011) navodi da je za zanesenost potreban i kognitivan i emocionalan napor, dok to nije slučaj za pozitivne emocije koje zahtijevaju malo, a ponekad i nimalo napora.

Angažiranost se zapravo odnosi na osjećaj zanesenosti (engl. *flow*) u kojem se gubi osjećaj za vrijeme i sve što se događa izvan aktivnosti u kojoj se trenutno nalazimo.

„Zanesenost je izrazito ugodno psihološko stanje koje ljudi doživljavaju kada su u tolikoj mjeri usmjereni na aktivnost kojom se trenutno bave da ih ta aktivnost u potpunosti zaokupi“ (Csikszentmihalyi, 1975/2000; prema Rijavec i Ljubin Golub, 2018; str. 520). Zanesenost se smatra: „...jednim od optimalnih stanja unutarnjeg iskustva pri kojem je pažnja osobe posvećena trenutnoj aktivnosti u toj mjeri da osoba osjeća kako je "uronjena u samu aktivnost. Koncentracija je praćena ugodnim emocijama poput interesa i uživanja u aktivnosti.“ (Križanić, 2015; str. 325-326). U stanju zanesenosti gubi se osjećaj za vrijeme, fokus je isključivo na aktivnosti u kojoj se pojedinac nalazi i ima potpunu kontrolu nad njezinim izvođenjem, aktivnost postaje autotelična, odnosno sama je sebi svrhom (Csikszentmihalyi, 1975/2000; prema Rijavec i Ljubin Golub, 2018). Da bi se postiglo stanje „flow“ potreban je balans na način da aktivnost bude izazov, ali ne pretežak da osoba bude sklona odustajanju, a u drugu ruku ne prelagan da bude dosadan. Pojedinac će lakše ući u stanje „flowa“ kada će maksimalno moći iskoristiti svoje vještine i sposobnosti što na kraju rezultira uspješnim rješavanjem zadatka, a osoba će se posljedično osjećati sretno i zadovoljno. Da bi gradili angažiranost, a samim time i da bi što više bili u osjećaju zanesenosti, odnosno „flowa“ poželjno je da što više se uključujemo aktivnosti koje volimo i koje nas ispunjavaju, u dnevnim aktivnostima budemo što više prisutni u trenutku i cijenimo sadašnjost koju proživljavamo, provodimo vrijeme s obitelji i dragim ljudima, radimo na sebi i jakim stranama koje su dio našeg karaktera. Kada su u pitanju roditelji, da bi postigli stanje zanesenosti, moraju što više *biti* sa svojom djecom u doslovnom smislu te riječi (Shoshani i Yaari, 2021).

5.3. Pozitivni odnosi (eng. *Positive relationships*)

Treći element Seligmanovog modela su pozitivne veze. Veze se odnose na sve veze prisutne u našim životima. Prije svega tu dolaze obiteljske veze između roditelja i djece, partnera, zatim prijateljstva, veze s kolegama, zajednicom itd. Ljudi su prvenstveno društvena bića te je kontakt s drugim ljudima ono što nam je potrebno da bismo živjeli ispunjen život. Veze s drugim ljudima čine da se osjećamo voljenima, sretnima, cijenjenima te znamo da imamo podršku. Isto tako osjećamo se bolje kada svoje osjećaje, uspjeh, a moguće i životne nevolje možemo podijeliti s drugima te se osloniti na njihovu podršku što veze međusobno može samo ojačati. Roditeljima je često potrebna podrška i pomoć njima bliskih ljudi, a

najčešće je to podrška bake i djedova. „Bliski i dobri odnosi između baka i djedova i roditelja stvaraju mogućnosti za jačanje odnosa i stvaranje pozitivnih međusobnih veza, dok slabi ili negativni odnosi između baka i djedova i roditelja dovode do manje uključenosti baka i djedova u živote unučadi, pa čak i do negativnih odnosa (Ahuva i Shlomo, 2009; prema Klepić i Laklija, 2018: str. 336). Da bismo izgradili pozitivne, čvrste i dugoročne veze potrebno je da nađemo vremena za druge ljude, slušamo ih, prihvaćamo njih i njihova razmišljanja, otvoreno razgovaramo, budemo altruistični i sl. te na taj način održavamo visoko kvalitetne odnose s drugim ljudima. Čvrste i pozitivne veze koje se grade kroz duži vremenski period, u vremenima krize mogu osobito biti od velikog značenja. Bake i djedovi predstavljaju sigurnost kada se pojave teška vremena na način na podržavaju i stabiliziraju obitelj za vrijeme krize (Klepić i Laklija, 2018). Osim veza sa članovima obitelji važna je i veza između roditelja, odnosno podrška, razumijevanje i međusobna pomoć između majke i oca. „Podrška među bračnim partnerima povezana je s osjećajem efikasnosti u roditeljstvu budući da savjet, emocionalna podrška i praktična pomoć koju roditelj prima od suportivnog supruga/e često puta predstavlja izvor podrške koji omogućava roditelju obavljanje svakodnevnih zahtjeva roditeljstva na kompetentan način (Suzuki, 2010; prema Milić Babić, 2013; str. 97.)

5.4. *Smisao (eng. Meaning)*

Četvrti element Seligmanova modela jest smisao. Seligman (2011) navodi da je smisao pripadanje i služenje nečemu za što vjerujemo da je veće od nas samih. Drugim riječima da bi imali osjećaj za smisao i vlastito ispunjenje trebamo osjećati da je ono što radimo vrijedno i svrhovito te ono što radimo, radimo intrinzično. Da bi osjetili pravi smisao života i postojanja trebamo se približiti osjećaju da se osjećamo kao „istinski mi“. Ako smo svjesni vlastite svrhe i razloga postojanja tada će nam biti lakše fokusirati se na ono što je važno u životu kada se susretnemo sa životnim nedaćama i neprilikama. Različiti ljudi osjećaju da imaju različitu svrhu u životu, ona nije kod svih ista i naravno ne treba kod svih biti ista jer to naše živote čini različitim, ali nam s druge strane pomaže i da se povežemo. Najbolje se osjećamo onda kada svoje vrijeme posvetimo nečemu što nam je važno bilo da je to obitelj, posao, zajednica, profesionalni razvoj, duhovnost itd. Ljudi koji osjećaju da imaju smisao u svojim životu zadovoljniji su, zdraviji, sretniji, prije će raditi na osobnom rastu i razvoju i sl. Seligman (2011) navodi da značenje ispunjava tri osnovna kriterija:

- Doprinosi dobrobiti

- Često se provodi sam za sebe
- Značenje se definira i mjeri neovisno o pozitivnim emocijama ili angažmanu ili neovisno o postignuću i vezama

Da bi pronašli svoj smisao i radili na njemu potrebno je da provodimo vrijeme u aktivnostima koje nas ispunjavaju, provodimo vrijeme s ljudima do kojih nam je stalo, obraćamo pažnju na svoje snage i sposobnosti, ono u čemu smo dobri, budemo autentični i jedinstveni te se ne bojimo biti pravi, istinski mi. Za neke roditelje smisao života je upravo u tome da postanu roditelji o čemu govori fatalistička motivacija za roditeljstvo (Rabin 1965; prema Lacković Grgin, 2011).

5.5. Postignuće (eng. Accomplishment)

Posljednja komponenta u Seligmanovoj teoriji jest postignuće. Seligman (2011) navodi da se ostvarenje ili postignuće često provodi radi njega samog, čak i kada se ne odnosi na pozitivne emocije, nema smisla i nema ništa na putu pozitivnih odnosa. Imati osjećaj da smo došli do postignuća znači da smo radili i dosegli zadane ciljeve te da smo imali dovoljno motivacije da postignemo ono što smo zacrtali. Ponekad nam se može činiti kao da smo zapeli u životu i dugo nam ništa ne ide od ruke bilo kao roditeljima, na poslu, u odnosima itd. Međutim svakodnevne male pobjede mogu predstavljati postignuće i važno je da se i na njih osvrnemo jer postoji puno situacija koje su za nas bile prepreke kojih nismo bili ni svjesni dok ih nismo savladali. Svako postignuće u nama će probuditi osjećaj sreće, zadovoljstva i ponosa jer smo uspjeli savladati zadatak ili smo ispunili željeni cilj. Da bismo u životu imali osjećaj postignuća, te radili na tome da postignemo ono što nam je važno i ispunimo svoje ciljeve potrebno je zadavati si izazove koji nisu nemogući, ali su dobrom organizacijom rješivi, ciljevi ne moraju biti nužno veliki, obratiti pažnju na naše jake strane koje su nam pomagale i prije u našim postignućima. Ne treba odustajati ako ne uspije iz prve već pokušati ponovo, a kada postignemo zadani cilj možemo ga proslaviti sa samim sobom u obliku neke nagrade ili sa drugima.

6 POZITIVNA DISCIPLINA

Riječ disciplina daje prizvuk nečeg oštrog, strogog, podsjeća nas na red i poslušnost. Asocijacije na ovu riječ imaju „hladan“ prizvuk pogotovo ako ih želimo povezati s odgojem i roditeljstvom. U stvarnosti postoje situacije kad disciplina može sve što je navedeno i značiti. No šireći sliku o važnosti odgoja i načina na koji bi bilo poželjno da se pristupi djetetu razvila se pozitivna disciplina. „Pozitivna disciplina u svakodnevnom roditeljstvu je: nenasilna, usmjerena na rješenje, puna poštovanja, zasnovana na principima razvoja djeteta.“ (Durrant, 2014; str. 6). Autorica Durrant (2014) također navodi što je još pozitivna disciplina u svakodnevnom roditeljstvu, pa tako tu pripadaju:

- Dugoročna rješenja koja razvijaju samodisciplinu kod djeteta,
- Jasno saopćavanje roditeljskih očekivanja, pravila i ograničenja,
- Izgradnja odnosa između roditelja i djeteta koji će bit pun uzajamnog poštovanja
- Podučavanje djeteta vještinama koje će trajati cijeli život
- Povećanje sposobnosti i samopouzdanja djeteta kako bi moglo riješiti izazovne situacije
- Poučavanje djeteta pristojnosti, nenasilju, empatiji, samopoštovanju, ljudskim pravima i poštovanju prema drugima

Pozitivna se disciplina ne odnosi samo na prve godine djetetova života već se ona primjenjuje i gradi kroz cijeli život. Pozitivna se disciplina oslanja na četiri principa uspješnog odgajanja djeteta, a to su: „...fokusiranje na određivanje dugoročnih ciljeva, osiguravanje srdačnosti, topline i strukture, razumijevanje načina na koji djeca misle i osjećaju i rješavanje problema. (Durrant, 2014; str. 8). Ovi principi roditelje pripremaju dugoročno na put odgajanja djeteta te im pomažu da uvijek idu u smjeru pozitivne discipline.

Pozitivna disciplina u najvećem interesu ima poštivanje prava djeteta, njegovih razvojnih potreba i njegovog najboljeg interesa, ali i razvijanje samodiscipline odgovornosti i prosocijalnog ponašanja (Maleš, 2012), što nas dovodi do toga da joj je u najvećem interesu dobrobit djeteta koja se na ovaj način može povezati sa pozitivnom psihologijom. Kombinacijom pozitivne discipline i pozitivne psihologije u roditeljstvu i odgoju zasigurno bi moglo rezultirati na najbolji mogući način, tj. postoje velike šanse da će djeca izrasti u samopouzdanu mlade ljude koji će se znati nositi sa životnim nedaćama. Odgoj katkad može biti težak i pun nesavršenosti, no: „Odgajanje djeteta nije odredište, već putovanje. A za svako

putovanje moramo biti pripremljeni.“ (Durrant, 2014; str. 7). Pripremu za ovakvo putovanje možemo pronaći u rješenjima koja nam nude pozitivna psihologija i pozitivna disciplina.

7 CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog rada bio je, koristeći se kvalitativnom metodom polustrukturiranog intervjua, ispitati roditelje koliko je među njima zastupljena pozitivna disciplina te kakvi su njihovi odgojni postupci prema modelu „PERMA“ (Seligman, 2011) iz pozitivne psihologije.

8 METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

8.1. Metoda prikupljanja podataka

Metoda koja se koristila za prikupljanje podataka bila je polustrukturirani intervjui. Intervju je kvalitativna istraživačka metoda koja ima za cilj prikupiti informacije intrevjuiranih osoba vezanih uz temu istraživanja koje se provodi. Polustrukturirani intervjui jedan je od tri glavna tipa intervjua s obzirom na način postavljanja pitanja. „Polustrukturirani intervjui zadržava donekle prirodnu i nenamještenu atmosferu, ali je ipak sam intervjui vođen od strane istraživača“ (Bognar, 2000; str. 6.) Autor također navodi da je vođenje intervjua vrlo fleksibilno te da se ispitivač ubacuje u razgovor samo kad on skrene sa željene teme ili kada razgovor treba usmjeriti na probleme o kojima se nije govorilo. Za polustrukturirani intervjui ispitivač ima unaprijed osmišljena pitanja no dopuštena je i formulacija novih pitanja s obzirom na informacije koje daje ispitanik.

8.2. Instrument

Za potrebe ovog istraživanja konstruirana su pitanja za intervjui prema modelu „PERMA“ iz pozitivne psihologije. U intervjuiu se ispitivalo kakvi su odgojni postupci roditelja gledajući kroz dimenzije modela „PERMA“ na način da je svaka od dimenzija bila obuhvaćena određenim pitanjem. Intervjui se sastojao od devet pitanja.

8.3. Sudionici i postupak

U istraživanju je sudjelovalo 13 roditelja, odnosno pet parova te tri majke s različitim brojem i dobi djece: majka A (26 godina, jedno dijete – djevojčica 1,5 godina) roditelji B i C (25 i 31 godina, jedno dijete – djevojčica 1,5 godina), samohrana majka D (31 godina, jedno

dijete – dječak 5,5 godina), roditelji E i F (49 i 42 godine, jedno dijete – dječak 5 godina), roditelji G i H (37 i 40 godina, četvero djece – dječaci 17, 5 i 2 godine te djevojčica 10 mjeseci), roditelji I i J (42 i 39 godina, tri djevojčice – 3,5 i 9 godina), majka K (44 godine, četvero djece – tri djevojčice 10, 13 i 15 godina te dječak 1 godina), roditelji L i M (23 i 25 godina, jedno dijete – djevojčica 5 mjeseci). Od svakog intervjuiranog pojedinca tražena je suglasnost za sudjelovanjem u intervjuu u svrhu pisanja diplomskog rada tako da su ispitanici bili upoznati s razlogom i svrhom provođenja intervjuja. Intervjui su se provodili u periodu od 31.3.2023. do 13.5.2023. što je ovisilo o dogovoru i vremenu koje su ispitanici mogli izdvojiti. Vremensko trajanje intervjuja variralo je od 8 do 43 minute te je nakon svakog intervjuja napravljen transkript.

9 REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Cjeloviti transkripti intervjuja nalaze se u prilogu na kraju diplomskog rada, a ovdje će biti tablično prikazani sažeti odgovori radi lakšeg praćenja rada.

Tablica 1.

Što roditeljima u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija i kako te emocije potiču.

Ispitanici	Što donosi ugodne emocije?	Kako potiču ugodne emocije?
Majka A	„kad vidim da se moja S. smije“	„radim s njom one stvari koje nju vesele“, „biramo slikovnicu, znam da voli najviše slikovnicu s macama“, „biramo hlače najviše voli“
Roditelji B i C	„kad je zdrava“, „zaigranost“	Puštaju djevojčicu da se zaigra sama
Majka D	„Ljubav kako me F. voli i pokazuje to na lijepe načine“, „kada mi nešto objašnjava mi polako govori i jako otvara usta jer ja ne čujem“, „Kada napravi nešto jako veliko ili kada mi ubere cvijeće“, „Kada radimo puno zabavnih stvari“	Zajedno radeći stvari koje ih zabavljaju
Roditelji E i F	„kad vidimo da je A. sretan i zadovoljan...da je sretno dijete“, „ljubav koju ti on daje... kad ti dođe, zagrlj te daje ti pusu ujutro“	„radimo one stvari koje on voli“, „i one za koje mislimo da su potrebne za njega i njegov razvoj“
Roditelji G i H	„Osmijeh djeteta, sreća kad se zajedno igraju“, „kad se	„pokušavamo uvijek ih dovest do toga da su si dobri međusobno“,

	međusobno slažu, kad su zdravi, sretni“, „kad se smiju, kad izvale neku glupost“, „kad je V. krenuo na ovu gimnastiku, kad sam ja vidio da je on sretan ko da sam ja krenuo na gimnastiku koliko je njemu to značilo“	„potičemo ih znači da, čuvaju jedni druge“
Roditelji I i J	„kad vidim da je neko moje dijete napredovalo u nečemu, da sazrijeva, da odrasta“, „kad vidim kakav odnos imaju oni međusobno“	„čini mi se nekad da što više ja to potičem da, da onda to ne funkcio, da ono, da se onda keckaju i svađaju, ali kad ih zapravo zateknem u nekom trenutku kad oni sami nešto svoje rade onda vidim tu bliskost i empatičnost i ljubav međusobno“, „potičem na način da svaki najmanji napredak mog djeteta pokušavam primijetiti, pohvaliti i proslaviti“
Majka K	„...to što sam ja roditelj“, „moja djeca i ono što osjećam svaki dan kada ih vidim i kada znam da ih imam“, „vidim u nekim njihovim, ne nekim, u većini stvari, koliko su im važne stvari koje su meni važne, kako se to sve manifestira na njih i tu mojoj sreći nema kraja“	„jedini način poticanja bilo čega kod djece je primjer“
Roditelji L i M	„kada beba napravi nekakav miljokaz kada ga dosegne i kada mi vrati osmijeh, kada se glasno smije, kada vidim da dobro spava, da dobro jede“, „kada spava sama u drugoj sobi i onda kad se uspije sama uspavati“, „kad nešto radimo s njom i onda kad vidiš da to stvarno uspijeva“, „kada onako počinje imati interakciju s nama, kada uhvati igračku, kada te gleda, kada ti pruža ruke da ju digneš“	Odgovaranje na bebine potrebe

Iz Tablice 1. možemo vidjeti da roditeljima najviše ugodnih emocija donose osmijeh i sreća djeteta što je kao odgovor navelo sedam ispitanika. Također kao jedan od čestih odgovora navode se ljubav koju dijete uzvraća te djetetovo zadovoljstvo. Može se istaknuti odgovor jedne majke kojoj je najveće zadovoljstvo to što je ona roditelj. Roditelji koji imaju više djece (G i H te I i J) kao odgovor navode da im ugodne emocije donosi i kada se djeca

međusobno dobro slažu. Što se tiče poticanja ugodnih emocija šestero je ispitanih roditelja odgovorilo da potiču ugodne emocije kod djece na način da vrijeme provode u aktivnostima koje ih usređuju ili kroz igru, četvero roditelja je odgovorilo da potiču ugodne emocije na način da potiču djecu da imaju dobar odnos. Ističe se odgovor Majke K koja smatra da se sve pa tako u ovom slučaju i ugodne emocije potiču isključivo primjerom. Roditelji L i M koji imaju bebu od 5,5 mjeseci za sada potiču ugodne emocije tako da odgovaraju na bebine potrebe.

Tablica 2.

Što roditeljima u roditeljstvu donosi najviše neugodnih emocija i kako se nose s njima.

Ispitanici	Što donosi neugodne emocije?	Kako se nose s neugodnim emocijama?
Majka A	„kad vidim da moje dijete ima neki problem, da ona ima neugodne emocije, a ja ne mogu na prvu skužiti šta nju točno muči i ne mogu joj pomoći“	„fokusiram se na rješavanje problema i pokušavam ostati smirena i pokušavam nju smirit nekako razgovorom i onako sve što mi padne na pamet“
Roditelji B i C	„kad je bolesna, kad ima temperaturu“	Rade sve da udovolje djetetu kad je razdraženo
Majka D	„Nešto što ne volim jako je strah.“, „bojim da se F. ne ozljedi ili da mu se nešto loše ne dogodi“, „Nekada se dogodi da ne sluša što mu kažem i to me jako žalosti i tužna sam“, „Ponekad mi smeta i što stalno hoće tetu, a ja sam ovdje“	„znam ponekad kad me ne gleda plakati, kada mi se nakupi u glavi ili sam umorna nakon posla“
Roditelji E i F	„Kad me iznervira kad van izlazimo iz kuće...gašenje televizora“, „kad nas neće poslušati“	Iskontroliraju se da ne viču na dijete, „imaš ono smiri se, smiri se i sam si to govoriš“, dobro se nose
Roditelji G i H	„kad su bolesni, kad su tvrdoglavi, kad ne slušaju“, „kad su svojeglavi“	Majka se bolje nosi od oca: „Ja osobno ne pridajem nekakvu veliku važnost tome u smislu da sam hipohodnar“, otac navodi da je „paničar“, „Negativan sam onda“
Roditelji I i J	„kad mi se djeca međusobno svađaju“, „kad se ne slažu“, „kad se osjećam bespomoćno“, „kad su neposlušni i ne naprave što im ja kažem“, „imaju svoje neke ispade emocija, vrištanja, lupanja“	„teško se nosim s njima“, „molim se Bogu da mi pomogne“, majka se teško nosi s osjećajem bespomoćnosti
Majka K	„te neke neugodne emocije su	„dođeš, povučeš crtu, gle ne možeš

	sada najviše kod E. i A“	tako i gotovo“, „u tim nekim emocijama se ne zaplićem puno jer znam da su nerealne“
Roditelji L i M	„frustracija...kada sve su joj potrebe zadovoljene...šta god ja napravila baš onak znaju nekad bit tako jake suze“, „neki umor, ljutnja izvana...imam manje strpljenja“, „kad je umorna, neće odmah zaspat...ili jednostavno eto je nervozna, ja sam još nervozniji“	„tako što si osvijestim to da je to mala beba, da je to jedini način na koji ona može komunicirat sa mnom, udaljim se, izađem iz sobe, udahnem tri puta, vratim se s osmijehom, smirena“, „malo se udaljim udahnem“

Rezultati u Tablici 2. ukazuju na to da roditeljima najviše neugodnih emocija donose situacije u kojima je dijete bolesno. Isto tako ističu se odgovori roditelja L i M i majke A koji navode da im neugodne emocije dovodi i trenutak kada dijete ima neku neugodu, a sve su mu potrebe zadovoljene. Roditelji koji imaju više djece G i H te I i J navode da su to situacije kada se djeca međusobno ne slažu. Sa neugodnim emocijama teže se nose majka D, te očevi H i J. Ostali se roditelji nose dobro s neugodnim emocijama.

Tablica 3.

Imaju li roditelji osjećaj u situacijama vezanim uz roditeljstvo da su potpuno uronjeni u aktivnost s djetetom i da su izgubili osjećaj za vrijeme i sve što se događa izvan te situacije/aktivnosti? U koji se situacijama/aktivnostima s djetetom to najčešće događa?

Ispitanici	Situacije/aktivnosti u kojima roditelji s djetetom najčešće izgube osjećaj za vrijeme
Majka A	„iskustva u kojima se moje dijete jako uroni u aktivnost“, „preferira igru u parkiću i tu ona izgubi vrijeme pa ga izgubim i ja i percepciju u drugom svijetu ili čitanje slikovnica“, „paralelno s djetetom gubim taj fokus za okolinu“
Roditelji B i C	„uglavnom ne jer rijetko kad se baš ono zadubimo u jednu igru“
Majka D	„kada se zaigram s Frankom s onim što on jako voli, lego kockice“, „kad je lijepo vrijeme znamo ostati vani skroz do noći i igrati se“, „kad je F. kod doktora, jednostavno se toliko brinem da zaboravim da moram na posao“
Roditelji E i F	„kad se igramo s njim“, „jedino kad se zaigraš pa zaboraviš“, „kad se kartamo“, „volimo se voziti na biciklima“
Roditelji G i H	„ja osobno se nisam nikad zadubila u ni jednu od aktivnosti s djetetom jer ih imamo četvero i nikad nije bilo dovoljno vremena da se jednom djetetu toliko dugo posvetiš“, „Ja sam par puta kad sam crto s njim...to me znalo isključit od svega“

Roditelji I i J	„svako dijete uzmem na samo sa mnom i negdje odvedem... možda tek u tim situacijama baš potpuno fokusiran samo na to dijete i uronjen u aktivnost koje to dijete tad radi“, „u trenucima kad bi nešto kreativno izrađivala s curama, kad bi se igrali, da nešto bojamo zajedno, nešto izrezujemo, nešto radimo, al čak možda više kad bi sa najstarijom kćeri radila nešto za školu“, „kad smo zajedno uspjeli nekad pogledat neki dječji film ili neki crtić, onda bi se znali baš skroz udubit u radnju i baš bit svi unutra, fokusirani samo na to“
Majka K	Majka navodi za starije kćeri: „S njima šta god da radim sada, znači one su te koje određuju vrijeme“, „Kad me one trebaju ja sam tu i one to znaju“. Zatim navodi za sina: „maksimalno se trudim da sam s njim“, „vrijeme kad je budan sve je njegovo“, „koncentracije nema“, „mi od sedam do devet, mi prođemo sve šta možemo proći“
Roditelji L i M	„trenutno je budna maksimalno dva sata i tih dva sata stvarno nekad onako traju pet sati jer baš nekad bude zahtjevno, ali nekad se stvarno desi da ne znam di je proletilo“, „igram se s njom ili šetnje sa psom i s njom, tu jako brzo prođe vrijeme...tako da nemam onda osjećaj za vrijeme“, otac navodi da je to u situacijama kada se igra i kada okupa dijete

Prema rezultatima iz Tablice 3. vidljivo je da su situacije u kojima roditelji izgube osjećaj za vrijeme najčešće igra ili aktivnosti u kojima dijete najviše uživa. Otac J navodi da su to situacije kada posveti svoje vrijeme samo jednom djetetu. Ovdje se može istaknuti odgovor roditelja B i C koji navode da rijetko kad izgube osjećaj za vrijeme u aktivnosti s djetetom. Isto tako majka K navodi da starije kćeri su sada te koje biraju zajedničko vrijeme dok većinu svog vremena posvećuje najmlađem sinu.

Tablica 4.

Ima li situacija kada se roditeljima čini da su njihovi potencijali iskorišteni na pravi način. Situacije u roditeljstvu koje predstavljaju pozitivan izazov.

Ispitanici	Situacije u roditeljstvu u kojima su potencijali roditelja iskorišteni na pravi način te situacije koje predstavljaju pozitivan izazov
Majka A	„Pozitivan izazov mi predstavljaju situacije u kojima moram njoj tako malo objasniti neka pravila ponašanja ili modificirati ponašanje“
Roditelji B i C	„sa skoro nepunih dvije godine već duže vrijeme samostalno i jede“, „Lijepo drži i vilicu i žlicu i čašu tak da je to za njenu dob po meni stvarno uspjeh“
Majka D	„da nauči kako se moraju pospremiti igračke nakon igre ili kad uđe

	u kuću ili prije jela mora oprati ruke“, „navečer prije spavanja da se prekrižio i pomoli“
Roditelji E i F	„mi smo bili tako zadovoljni kada je učio voziti bicikl“, „tak je samopouzdan jer zna da ćemo mi se vratit, to nam je valjda nekakv pokazatelj“
Roditelji G i H	Majka navodi kako nakon što su imali više djece: „više slušaš sebe jer imaš iskustvo i jednostavno kroz to iskustvo si stekao neku sigurnost i znaš da si sigurno u pravu“. Za majku je uspjeh što je najstariji sin prolazio osnovnu školu s pet te upisao željenu srednju školu. Otac smatra pozitivnim izazovom sve što su prošli s najmlađom kćeri dok je bila u bolnici.
Roditelji I i J	Roditelji smatraju da njihovi potencijali nisu iskorišteni na pravi način: „ja primjećujem na sebi da postoji ogromno područje u kojem ja još moram kao roditelj rast“, „sve što se tiče roditeljstva pozitivan izazov u smislu da sam potpuno svjesna da ja prvo trebam radit na sebi da bi bilo šta mogla, da bi mogla biti bolji roditelj“, „recimo izazov, za tebe ko roditelja, da njoj odgovoriš na ta pitanja, a ako i ti sam tad nemaš odgovor, onda ti je pozitivan izazov da nađeš odgovor, da ga daš djetetu“
Majka K	Majka smatra da je za nju pozitivan izazov to što je svojoj djeci usadila neke običaje i kulturno ponašanje, tj. kako navodi u intervjuu tradiciju: „u pravilu mi je taj dio super šta vidim da im je postalo važno ono šta je meni bilo važno i što mi je naravno i sad važno“, „i općenito odnos prema starijima... ako nisu rekle dobar dan ja sam pola sata pričala i objašnjavala da moraju reći dobar dan“, majka smatra da su njezini potencijali apsolutno iskorišteni na pravi način
Roditelji L i M	„Ja mislim eto da su moji potencijali stvarno iskorišteni“, majka smatra da joj je studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja puno pomogao. „svaki put kad vidim da je zadovoljna smatram da radim dobar posao u malim stvarima“

Rezultati iz tablice 4. ukazuju na to da roditelji smatraju da su njihovi potencijali iskorišteni na pravi način te većina roditelja navodi da to vidi u situacijama kada dijete napreduje ili dosegne novu fazu u razvoju. Majka K smatra da su njezini potencijali iskorišteni na pravi način jer je u svoju djecu usadila sve ono što je i njoj bitno te osnove kulturnog ponašanja. Majka L ističe kako je njoj studij Ranog i predškolskog odgoja puno pomogao da svoje potencijale iskoristi na pravi način te da vidi da radi dobar posao kada je beba zadovoljna. Može se istaknuti i odgovor oca J koji navodi da on sam vidi veliko područje u kojem može napredovati i rasti kao roditelj.

Tablica 5.*U kojim situacijama roditelji osjećaju da sve što rade ima smisla*

Ispitanici	Situacije u kojima roditelji osjećaju da sve što rade ima smisla
Majka A	„Kad dođem po nju u vrtić i njena odgojiteljica mi govori kako je najmanja u grupi i najmlađa, a da je jedna od najsamostalnijih“
Roditelji B i C	„Kad napreduje“
Majka D	„kad padne F. i udari se, kaže da ga boli i onda mu ja kažem da sam mu rekla da pazi da se ne udari ili tako nešto i onda to više ne radi“, „Kada učimo pisati slova ili brojeve mislim da je to jako dobro“
Roditelji E i F	„kad s njim lijepo razgovaraš i dogovoriš se i skužiš da se drži dogovora“, „takve nekakve situacije kad vidiš kako odrasta i postaje polako dečkić“
Roditelji G i H	Majka smatra svojim uspjehom to što vjeruje u svoju djecu, „Uvijek sam vjerovala da će proć s pet, uvijek sam znala da to može, dok recimo on nije vjerovo u njega i uvijek je govorio ti nisi odlikaš, ti si ovo, ti si ono, što smatram da ne treba radit djeci i da ne treba to njima izgovarati da si ne znam kako ljut, uvijek treba vjerovat u njih“, majka smatra: „mislim da moje šta god da sam napravila ima smisla“
Roditelji I i J	„kad ti djeca dođu i kažu da te vole i da pokažu tu bliskost u trenucima kada to ni ne očekuješ ili kada ti se dijete povjeri sa nekim svojim, problemom, strahom...kad osjetiš da se one osjećaju sigurno i da imaju povjerenje i da znaš da će to tak bit“. „U situacijama kad vidim moje dijete u društvu druge djece.“, „kad vidiš da su stvari, za koje ti misliš da te dijete nit sluša, nit usvaja... Da su prošle, da su sjele, ukorijenile i ugradile...“
Majka K	Majka smatra da su to situacije kada su svi okupljeni oko stola pa kćeri samostalno počnu pričati što se oko njih događa. „u pravilu mi je taj dio super šta vidim da im je postalo važno ono šta je meni bilo važno i što mi je naravno i sad važno“. Također navodi situacije koje se odnose na opću kulturu: „Kaže D., išo je sad s jednim čovjekom, a E. i L. su bile u kinu pa su se našli i kaže kako je bio sretan, one dolaze i ona: „Dobar dan, ja sam E.“, pružaju čovjeku, „Dobar dan, L.“ i pružaju čovjeku prve, „kad te tvoje dijete izuje iz cipela“
Roditelji L i M	„situacije u kojima vidim da sve što radim kao roditelj ima smisla je onda kad vidim da evo, jako je bilo teško prihvatit to da sad bi ona trebala spavati u svom krevetiću, da je to stvarno dobro za nju iako je meni možda puno lakše da bude sa mnom, čisto ono jer ona neće plakati, ali vidim da ima smisla da se ja deset do dvadeset puta po noći dignem na početku kad je imala mjesec-dva, a sada, dva-tri puta, vidim da to donosi svoje plodove i da je i ona sretnija, odmornija, da je vesela beba“

Rezultati u tablici 5. pokazuju da situacije u kojima u roditelji osjećaju da sve što rade ima smisla odnose se na to kada dijete pokaže neki napredak u razvoju. Za majku K je to osjećaj tradicije, razgovori koje vode s djecom bez da ih mora puno ispitivati što se događa i ponašanje koje im je uspjela usaditi. Majka I navodi osjećaj ljubavi koji joj djeca pružaju u neočekivanim situacijama. Majka G navodi to što uvijek vjeruje u svoju djecu pa je tako i vjerovala u školski uspjeh najstarijeg sina.

Tablica 6.

U kojim situacijama roditelji osjećaju da određeni roditeljski postupci nemaju smisla

Ispitanici	Situacije u kojima roditelji osjećaju da određeni postupci nemaju smisla
Majka A	„u nekim konfliktnim situacijama i onda imaš onaj nagon da bi povisio glas, da bi se možda izdero, zastaneš i znaš unaprijed da to nema smisla“
Roditelji B i C	„kad je ona baš razdražljiva pa nas zna razljutit, pa to suzdržavanje da se ne zaderemo, pa ne znam u tom trenu kako točno da reagiram“
Majka D	„F. ne voli kada izgubi i onda mu nekada popustim samo kak bi on pobijedio jer mi bude žao i ne želim da plače“, „kad stalno pazim što radi i trčim za njim kad me jako strah da mu se nešto ne dogodi“
Roditelji E i F	„nekad mislim da koliko god smo se trudili da ne jede slatko, čokoladice, ipak jede. Iako sam ja bila ekstremni protivnik toga“, „gleda dosta televiziju iako u komparaciji sa drugima ne gleda... recimo evo to je nekakva borba s kojom se nosimo i pokušavamo prevladat“
Roditelji G i H	Otac navodi: „kad vičem na njih“. Majka navodi kad otac ne reagira pravilno na djetetove potrebe: „on ne shvaća da dijete kad... ako je svojeglavo i ako ne želi u tom trenu slušati moraš mu nać drugu zanimaciju“
Roditelji I i J	Roditelji navode da u početku ne vide smisao u bilo čemu što rade već da se sve manifestira nakon nekog vremena i tada vide da sve ima smisla: „čini ti se stvarno da puno stvari nema smisla... Na kraju vidiš da sve ima smisla, al ti je potrebno da prođe vrijeme da taj smisao možeš uočiti“. Majka ne vidi smisao u tiraniji što je objasnila kao stroge zabrane.
Majka K	„u tom nekom periodu možda sam trebala biti stroža i postaviti granice drugačije...do četvrtog razreda ono što je najvažnije sad kad gledam, naučiti ih da budu samostalni i da znaju organizirati svoje vrijeme...to definitivno smatram da sam loša bila jer one imaju tu lošu koncentraciju, ne znaju si organizirati vrijeme učenja“, „jedina stvar koju si predbacujem, to što sam ja išla da ću ja biti prijatelj svojoj djeci“

Roditelji L i M	Roditelji navode situacije kada nešto ne funkcionira: „Jel ima smisla da sada tupimo po tome“
-----------------	---

Prema Tablici 6. može se primijetiti da su odgovori roditelja u određenoj mjeri različiti kada su u pitanju situacije za koje smatraju da određeni roditeljski postupci nemaju smisla. Majka A, roditelji B i C i otac H navode da su to situacije kada viču na njih, odnosno suzdrže taj poriv da ne viču. Majka K navodi situaciju gdje je bila preblaga te nije postavila jasnu i strogu granicu svojim kćerima dok su bile u nižim razredima osnovne škole. Ističe se i odgovor roditelja I i J koji navode kako u početku ne vide nikakav smisao u bilo čemu što rade sve dok ne prođe određeni vremenski period kada se vide rezultati. Vidljivo je da majka D puno strepi nad svojim sinom i stalno se brine za njega što ukazuje i njezin odgovor na navedeno.

Tablica 7.

Tko je najveća podrška roditeljima u roditeljstvu

Ispitanici	Najveća podrška roditeljima u roditeljstvu (kako održavaju i potiču te odnose, koliko za njih imaju vremena)
Majka A	„Najveća podrška mi je moj muž.“, „Nemamo vremena za razvijati odnos koliko bi htjeli. Tu i tamo ako uspijemo nekog naći u dva mjeseca da pričuva S. na jednu večer onda odemo popiti pivo“
Roditelji B i C	„uglavnom moji roditelji“, „Sa bakom je puno“, također navode u manjoj mjeri očeve roditelje te majčinog brata i šogoricu
Majka D	„Moji roditelji“, „jako ih volim i sretna sam jer su uz mene i uvijek mi pomažu i zagrlim ih kad razmislim da nebi mogla bez njih“, „Ovdje moram reći i svoju sestru B... Ona ide na faks pa za sve to joj uvijek volim pomoći npr. kupiti odjeću ili nešto da joj se odužim za sve što mi pomaže i brine se oko Franka, pijemo kavu skupa“
Roditelji E i F	„Baka i deda“, „ne potičemo nikako posebno, on jednostavno sam pita: „Baka kad ću otići kod vas spavat?“, „dođu ga vidjeti poslije vrtića, odvedu ga u park, ide na more s njima“
Roditelji G i H	„baka, jedna malo više, jedna malo manje, ali dobro jedna živi s nama pa je to normalno da je malo veća podrška...ali i deda“, „kavu popijemo skupa, družimo se, idemo skupa u dućan, idemo skupa u šoping, recimo ona ode sa mnom kak je mala išla kod fizijatra i to, odemo pa prošetamo, popijemo kavu i tak, eto ja to tako održavam“
Roditelji I i J	Otac navodi kako mu nedostaju njegov otac te majčin otac kao podrška starije generacije: „ja zapravo opće ne znam koga bi naveo kao podršku, baš za mene osobno, kao za oca“. Majka

	navodi: „, ja sam doživjela veliku, odnosno još uvijek doživljavam veliku podršku praktičnu i fizičku od moje mame“, „Jedno drugome najveći oslonac, najveća podrška, nekad i najveći, neću reć suparnici, ali taj antagonizam, otac – majka, različit, isto“
Majka K	„Mislim da mi je najveća podrška sestra i mama“, za sestru navodi: „ako bilo šta, imam neku situaciju, ona je ta koju uvijek nazovem, uvijek“
Roditelji L i M	„za sve odnose imamo malo vremena, ali možda bi ja istaknuo da su drugčiji odnosi otkad smo roditelji“, „krug prijatelja i odnosa nam se sveo na nekakvih deset ljudi s kojima se zapravo najviše družimo“, „imamo podršku, okruženi smo s ljudima s podrškom, od obitelji preko kumova, prijatelja“, majka navodi: „ja imam najveću možda podršku moje sestre i mame...uz muža“, otac navodi: „Ja imam najveću podršku svoje žene“

Kada je u pitanju tko je najveća podrška roditeljima, u 7 od 8 intervjua vidljivo je da su to najčešće bake i djedovi, ali pogotovo bake. Ističe se odgovor majke A koja navodi da joj je najveća potpora njezin bračni partner kao što navodi i otac M za svoju suprugu te roditelji I i J koji dodaju da su najveća podrška jedno drugome, ali ponekad i „suparnici“. Isto tako majka D, majka K i majka L kao veliku podršku navode svoje sestre. Ističe se odgovor roditelja L i M koji navode da su se odnosi s drugim ljudima sveli na manji krug prijatelji s kojima se družu. Otac J navodi kako mu nedostaje podrška oca kao i podrška majčina oca kao neke starije muške generacije koja bi mu mogla pomoći.

Tablica 8.

Što je roditeljima prije bio izazov u roditeljstvu, a sada su tu prepreku uspješno savladali.

Primjeri situacija koje su uspješno riješili.

Ispitanici	Što je roditeljima prije predstavljalo izazov. Primjer situacije koju su uspješno riješili.
Majka A	„Izazov mi je bio kad se S. tek rodila, kad mi u rodilištu nisu ni pokazali ni objasnili kak se premata dijete, kak se dijete nosi, kak ju treba dignut...onda smo, igrom slučaja završili kod jedne fizioterapeutice koja me učila „babyhandelingu“ i koja me naučila kako pravilno poticati dječji motorički razvoj tak male dobi od par mjeseci pa nadalje i kak je dizat...baš mi je pokazala što, kako i zašto i onda te osnaži jer znaš da radiš dobro i znaš da potičeš razvoj“
Roditelji B i C	„dosta veliki problem je prije bilo to uspavljivanje“, „sad kad bi joj se lijepo reklo da li želi ići popit mlijeko i spavat, kaže da želi i ode u krevetac“, „veliki je uspjeh to što dosta toga savladava sama... zna sama kad joj promijenim pelenu da sama baci pelenu

	u smeće, sama baci papiriće, pokupi sama, kad joj kažem da pokupi igračke, pokupi ih“
Majka D	„bojala sam se dati mu jabuku da sam grize i do nedavno sam mu počela davati npr. pola jabuke pa da jede...možda nije velika stvar, ali meni je bila velika kada sam se jako bojala da se ne uguši“, „Jako sam se bojala kako će F., prihvatiti to što ja ne čujem i što ga ne mogu uvijek razumjeti i čuti. Od kad je bio mali sam mu govorila da mama ne čuje i pokazivala aparatić za uši koje nosim i meni je to bilo izazov jer nisam znala kako će on reagirati, ali jako sam sretna jer sam mu davala aparatić i pokazivala kako stavljam u uho i onda je on shvatio i tako mi na lijep način pokušava objasniti kad netko nešto priča ili kada on želi nešto reći meni“
Roditelji E i F	„bilo je kada prije nije htjeo zaspati, uspavljivali smo ga po sat i pol navečer. Sad zaspe, legne u krevet, pomolimo se, malo ostanemo s njim pet minuta i spavanac“
Roditelji G i H	„Meni je bio izazov prematanje djece, al sam to uspješno savladao“, majka kao vrstu izazova navodi to što je morala prihvatiti to da ne može dobiti kćer, „bio mi je izazov stavljanje sonde i ja sam ga uspješno savladala“, „izazov ti je kad ti dijete prohoda...puzanje, dizanje...“, izazov je naučiti dijete da si sam obriše guzu, ali, to još nismo uspjeli kod V.“
Roditelji I i J	Otac navodi da bi prije dosta burno i panično reagirao kada bi u pitanju bile bolesti: „bio mi je izazov na neki način zadržat ono, smirenost i pozitivan stav“, „neka stvar koju mogu istaknut kao baš neku pobjedu da se uvijek ispričavamo djeci“, „bila je jedna faza vikanja“
Majka K	Majka navodi kako bi ju mučilo ako bi se kćer na nju ljutila ili bila tužna kada bi ona nešto odlučila: „nisam mogla zaspati, nikad nisam otišla u krevet da sam zaspala, a da se opet nisam vratila njoj da nismo riješile situaciju“, „toliko sam se davala u svakoj toj situaciji, mislim da sam tu isto opet pretjerala“
Roditelji L i M	„Meni je prije baš bio izazov dizat se usred noći... ali ja sam skroz ono već okej s tim...pomirila se s tim da je to moje sad trenutno, moj posao, moja svrha...primjer kada sam uspješno riješila tu situaciju, kada sam jednostavno bez problema se i dizala i bez onog da sad: „Još malo, još malo“, ne, dignem se i to je to dan kreće.

Rezultati u tablici 8. djelomično su različiti kod roditelja. Uspavljivanje kao uspješno savladanu situaciju navode roditelji B i C te roditelji E i F. Majka A kao izazov navodi same početke od rođenja djeteta i izazov što joj nitko nije pokazao kako se beba drži. Majka D kao primjer navodi slušni aparatić koji je sinu pokazivala od najranije dobi kako bi znao da ga ona ne čuje bez njega. Majke I i K kao izazov navode odnos sa djecom i rješavanje situacije ili problema da i one znaju djeci reći oprost i priznati da su pogriješile. Zanimljiv je i odgovor majke G koja je kao izazov navela to što nije mogla dobiti zadnje dijete.

10 RASPRAVA

Analizom provedenih intervjua dobiven je uvid u roditeljstvo te koliko je ono u skladu sa teorijom blagostanja Martina Seligmana (2011).

10.1. Pozitivne emocije (eng. *Positive emotions*)

Analizirajući dobivene odgovore može se zaključiti da postoji više faktora koji kod roditelja donose ugodne emocije te zajednički djeluju na opći osjećaj sreće i zadovoljstva u roditeljstvu. Važno je istaknuti odgovore koji su bili zajednički većini roditelja, primjerice najviše im ugodnih emocija donosi osmijeh i sreća djeteta te ljubav koju dijete uzvraća roditeljima. Isto tako u radu se nastojalo istražiti kako roditelji potiču ugodne emocije. Odgovori koji su roditelji najviše istaknuli u intervjuu su provođenje aktivnosti u kojima dijete uživa ili se zabavlja, a roditelji koji imaju više djece navode kako ugodne emocije potiču tako da među djecom potiču dobre odnose. Shoshani i Yaari (2021) u svome radu navode da roditelji doživljavaju više pozitivnih emocija i ulaze u stanje flowa za vrijeme igranja i prilikom sudjelovanja u aktivnostima s djecom. Dobiveni rezultati u skladu su s teorijom, vidljivo je da različiti faktori kod roditelja utječu na osjećaj sreće i zadovoljstva. Da bi ove nalaze u potpunosti potvrdili roditelje smo upitali kako se nose s neugodnim emocijama na što je samo troje roditelja odgovorilo da se s ovakvim emocijama nosi teže, a ostali dobro, što nas dovodi do zaključka da pozitivne emocije ipak prevladavaju.

10.2. Angažiranost (eng. *Engagement*)

Što se tiče komponente angažiranosti u radu se nastojalo ispitati koje su to aktivnosti/ili situacije u kojima su roditelji s djetetom najčešće izgube osjećaj za vrijeme, odnosno koje su to aktivnosti u kojima osjećaju potpunu zanesenost: „...stanje koje ljudi doživljavaju kada su u tolikoj mjeri usmjereni na aktivnost kojom se trenutno bave da ih ta aktivnost u potpunosti zaokupi“ (Csikszentmihalyi, 1975/2000; prema Rijavec i Ljubin Golub, 2018; str. 520). Većina roditelja navodi da su to situacije u kojima se zaigraju s djecom. Roditelji koji imaju više djece navode kako je teže udubiti se u aktivnost jer uvijek postoji dijete kojemu treba ispuniti i neku drugu potrebu. Ipak jedan od ispitanika navodi kako ponekad voli uzeti samo jedno dijete i nastoji mu posvetiti maksimalno svoje vrijeme što ukazuje na to da i roditelji s više djece ipak pronalaze načine da se u potpunosti posvete djetetu i aktivnosti koju trenutno provode. Osim što roditelji svakodnevno brinu o djeci uz njih moraju obavljati i ostale svakodnevne aktivnosti poput odlazaka na posao, kućanskih

poslova i sl. stoga nije neobično ako se ne događa često da ulaze u stanje zanesenosti. Istraživači koji se bave područjem zanesenosti navode da je roditeljima stanje zanesenosti puno teže za postići tijekom radnog dana i dana punog obaveza (Shoshani i Yaari, 2021). Autori u svome istraživanju navode da će oni roditelji koji doživljavaju angažiranost, uživanje, fokus, intrinzičnu motivaciju i koji su uključeni u svakodnevnu interakciju s djecom prilikom slobodnog vremena, brige za djecu ili obiteljskih interakcija, biti zadovoljniji roditeljstvom te će doživjeti veće blagostanje. Iako dio roditelja navodi da se teže ili rijetko u potpunosti uključe s djetetom u aktivnost, takve situacije ipak postoje što je u skladu s teorijom i istraživanjima. Primjerice jedna majka djevojčicama koje su u fazi puberteta i adolescencije daje mogućnost da same biraju vrijeme koje će provoditi zajedno te da sudjeluje s njima u aktivnostima koje se tiču škole. Ovaj se navod može povezati sa prethodno spomenutim istraživanjem majka je motivirana i angažirana te je zadovoljna roditeljstvom jer kako i sama navodi prije svega voli biti roditelj.

10.3. Pozitivni odnosi (eng. Positive relationships)

Komponentu pozitivnih odnosa ispitali smo na način da roditelji navedu tko im je najveća podrška u roditeljstvu. U 7 od 8 intervjua kao podrška su navedeni bake i djedovi ili samo bake. Dakle može se zaključiti da podrška koju pružaju bake i djedovi za roditelje ima značajnu ulogu te da su ti odnosi vrlo važni, o čemu govore i neka istraživanja: „uloga baka i djedova izvor je socijalnog kapitala koje obitelji koriste u suočavanju s brojnim izazovima iz okruženja kako u svakodnevnom životu tako i u suočavanju s različitim krizama u obitelji (bolesti, skrb za dijete s teškoćama, financijski problemi, smrt). Tako bake i djedovi mogu biti značajan izvor podrške obitelji u potrebi.“ (Klepić i Laklija; 2018, str. 344). Iako pojedini ispitanici navode da je odnose teže za održavati vidljivo je da su ti odnosi aktivni i podržavajući, a to je ono što općenito ljudima i treba da bi živjeli sretno i u blagostanju. Butler i Kern (2015) i sami navode da je važno imati pozitivne odnose s drugima da bi se osjećali dobro te da se oni odnose na to da se osjećamo voljeno, cijenjeno te imamo podršku. Ispitani roditelji i sami navode da imaju podržavajuće i pozitivne odnose, osobito s bakama i djedovima, što je u skladu s istraživanjima. Uz bake i djedove, mogu se istaknuti odgovori ispitanika koji navode da su im najveća podrška u roditeljstvu njihovi bračni partneri. Vrlo je važno osjećati podršku koju si roditelji pružaju međusobno jer takav odnos teži međusobnom uvažavanju i suradnji što pozitivno utječe i na razvoj djece. „Obiteljska komunikacija ima presudnu ulogu u izgradnji i održavanju odnosa među članovima obitelji... Kad partneri

podupiru jedan drugog te su usklađeni u odnosu na obiteljska pravila, principe i disciplinu, osigurava se potrebna stabilnost u odgoju djeteta.“ (Mlinarević; 2022, str. 144). Iz provedenih intervjua možemo vidjeti da ispitani roditelji zaista izjavljuju da imaju dobre i podržavajuće odnose s partnerima što je jako dobro i za njih, a naravno i za djecu.

10.4. Smisao (eng. Meaning)

Komponenta PERMA modela koja se odnosi na smisao kod roditelja najčešće se odnosi na situacije kada vide da njihova djeca odrastaju, napreduju, prepoznaju da sve ono što im govore njihova djeca i usvoje. Tako ovdje jedan roditelj navodi da u početku gotovo da ne vide smisao u bilo čemu što rade sve dok ne prođe neko vrijeme i tek tada vide da sve na kraju ima smisla, osobito kada je dijete u društvu s drugom djecom. Također se može istaknuti i odgovor jedne majke za koju je smisao okupljanje oko obiteljskog stola i činjenica da stvari koje su njoj važne isto tako su postale važne i njezinoj djeci, odnosno da je uspjela u njih usaditi tradiciju i kulturu. Butler i Kern (2015) navode da smisao odnosi na imanje određene svrhe u životu, smjer u kojem život prolazi ili se odnosi na neki određeni postavljeni cilj u životu, a to je ono što je ova majka uspjela ostvariti. No, isto tako htjeli smo ispitati postoje li situacije u kojima roditelji osjećaju da određeni roditeljski postupci nemaju smisla pa se tako primjerice ističu odgovori vezani za situacije u kojima se suzdržavaju od vikanja na djecu. Može se smatrati pozitivnim što su roditelji svjesni da ova odgojna metoda neće djelovati na ostvarenje željenog cilja: „Vikanjem i udaranjem svoje ćete dijete samo naučiti suprotnom od onoga što, u dugoročnom smislu, želite da ono nauči.“ (Durrant, 2014; str. 19). Iz provedenih intervjua možemo vidjeti da ispitani roditelji da su i sami ponekad svjesni svojih pogrešaka, ali da ipak većina onoga što rade i primjenjuju ima smisla što najviše prepoznaju na svojoj djeci, točnije prepoznaju u njihovom razvoju, a to je svakako jedan od najboljih i važnijih pokazatelja.

10.5. Postignuće (eng. Accomplishment)

Što se tiče posljednje komponente, da bismo ispitili njezinu zastupljenost roditeljima smo postavili pitanje da navedu situaciju koju su uspješno riješili, odnosno koji su to izazov uspješno savladali. Analizirajući intervjue može se zaključiti da postoje brojne i različite situacije koje su roditelji na teži ili lakši način savladali. Vidljivo je da su roditelji motivirani i da su koristili različite metode kako bi riješili situacije od savjetovanja sa stručnjacima (fizioterapeut), upornosti i poticanja djeteta da se osamostali i napreduje do toga da imaju

snage reći djetetu oprost. Durrant (2014) navodi kako je potrebno mnogo godina da se postignu dugoročni ciljevi, ali upravo oni čine samu suštinu i bit roditeljstva i odgajanja djeteta. Iz odgovora ispitanih roditelja ostvareni ciljevi najviše se prepoznaju kod starije djece, ali i ostalim je roditeljima ova komponenta bitna. Dugoročni se ciljevi ne odnose isključivo na djecu, već se odnose i na način odgoja kojem roditelji pristupaju, prepoznavanja različitih slabosti poput vikanja te da njima kao roditeljima dugoročni cilj bude konstantni razvoj te će na taj način osjećati postignuće i u vlastitom razvoju. Iako ispitani roditelji navode različite situacije u kojima osjećaju postignuće, vidljivo je da je ono prisutno kod svih ispitanih roditelja što nam ukazuje na to da je i ova komponenta u skladu s teorijom.

Ograničenja provedenog istraživanja i preporuke za daljnja istraživanja

Dobivene rezultate bilo bi dobro provjeriti i nadopuniti s istraživanjem kvantitativnog tipa. Također, u ovom istraživanju, naglasak je bio na pozitivne koncepte te bi bilo dobro u budućnosti dobivene rezultate usporediti s istraživanjima koji mjere i ispituju negativne koncepte (kažnjavanje i slično). Također kao jedan od problema istraživanja može se navesti i uzorak koji je sačinjen od 13 roditelja te svi imaju prebivalište u okolici grada Zagreba, stoga bi bilo poželjno istraživanje proširiti i na druge krajeve u kojima je život možda i nešto teži ili izazovniji nego u okolici grada Zagreba te svakako povećati broj ispitanika. Isto tako u istraživanju je sudjelovala jedna rastavljena majka, dok su ostali ispitanici u bračnoj zajednici pa bi u budućnosti bilo dobro ispitati i dimenzije dobrobiti kod rastavljenih ili samohranih roditelja. Da bismo dobili vjerodostojne rezultate dugoročnog utjecaja dobrobiti svakako postoji mjesto za longitudinalna istraživanja na ovu temu.

11 ZAKLJUČAK

Ovim radom htjeli smo istražiti koliko je među roditeljima zastupljena pozitivna disciplina, odnosno kakvi su roditeljski odgojni postupci prema modelu dobrobiti PERMA (Seligman, 2011) iz pozitivne psihologije. Iz odgovora ispitanih roditelja može se zaključiti da je svih pet komponenti PERMA modela obuhvaćeno u njihovom odgoju, što se pozitivno odražava i na roditelje, ali isto tako i na njihovu djecu. Ako je dobrobit prisutna kod roditelja velike su šanse da će ju usvojiti i njihova djeca te će ju isto tako primjenjivati, jer kao što navode Galić i sur. (2022) gotovo je nemoguće razdvojiti dobrobit između djece i roditelja jer se dobrobit roditelja vrlo često odražava na dobrobit djece.

LITERATURA

Ajduković, M. (2017). Indikatori dobrobiti djece, Prijedlog dokumenta Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i UNICEF, Zagreb <https://www.unicef.org/croatia/media/4791/file/Indikatori%20dobrobiti%20djece.pdf>

Bognar, L., (2000). Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa, Zbornik Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, str. 45-54.

Durrant, J.E., (2014). Pozitivna disciplina u svakodnevnom roditeljstvu. Save the Children Sweden <https://nwb.savethechildren.net/sites/nwb.savethechildren.net/files/library/pozitivna-disciplina-roditelji-web.pdf>

Galić, R., Družić Ljubotina, O. i Sušac, N. (2022). Neke odrednice psihološke dobrobiti majki iz jednoroditeljskih obitelji. *Socijalna psihijatrija*, 50 (3), 320-349. <https://doi.org/10.24869/spsih.2022.320>

Gjurković, T., Knežević, T. i Borić, J. (2018). Transakcijskom analizom do psihološke otpornosti – Priiručnik o jačanju psihološke otpornosti djece. Zagreb: udruga Centar Proventus https://udrugaproventus.org/wp-content/uploads/2018/09/P_Transakcijskom-analizom-do-psiholoske-otpornosti-WEB.pdf

Jarden, A. (2017) PERMA+. *South Australian Health and Medical Research Institute (SAHMRI) – The Wellbeing and Resilience Centre*, Flinders University, Australia <https://docplayer.net/50804379-Perma-positive-emotion-engagement-relationships-meaning-and-accomplishment-optimism-physical-activity-nutrition-and-sleep.html>

Jovančević, M. i sur. (2016). Godine prve: Zašto su važne. Vodič za roditelje i stručnjake koji rade s djecom predškolskog uzrasta (9. izdanje). Zagreb: Udžbenik d.o.o.

Juras, L. (2021). Biti (dovoljno dobar) roditelj. *Društvo za psihološku pomoć. Centar za djecu, mlade i obitelj Modus* [https://dpp.hr/wp-content/uploads/2021/06/Biti-dovoljno-dobar-roditelj- -bro%C5%A1ura-za-jednoroediteljske-obiljelji.pdf](https://dpp.hr/wp-content/uploads/2021/06/Biti-dovoljno-dobar-roditelj--bro%C5%A1ura-za-jednoroediteljske-obiljelji.pdf)

Klepić, S. i Laklija, M. (2018). Bake i djedovi – uloga u skrbi za djecu u obitelji. *Napredak*, 159 (3), 325-348. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/223377>

Križanić, V. (2015). Situacijske i osobinske odrednice doživljaja zanesenosti u svakodnevnom životu. *Psihologijske teme*, 24 (2), 325-346. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/142134>

- Lacković Grgin, K. (2011). Doživljaj i praksa roditeljstva u različitim životnim razdobljima. *Društvena istraživanja* Vol. 20, No. 4 (114) (1063-1083) <https://hrcak.srce.hr/file/112680>
- Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18 (67), 13-15. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124015>
- Miljković, D. i Rijavec, M. (2009). Važnost pozitivnih emocija u odgoju i obrazovanju. *Napredak*, 150 (3-4), 488-506. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/82831>
- Mlinarević, V. (2022). Odgoj djeteta i komunikacija roditelja u suvremenim uvjetima. *Nova prisutnost*, XX (1), 133-144. <https://doi.org/10.31192/np.20.1.9>
- Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10 (1), 45-68. <https://doi.org/10.3935/rsp.v10i1.139>
- Olčar, D., (2015). Životni ciljevi i dobrobit učitelja: posredujuća uloga temeljnih psiholoških potreba i zanesenosti, Doktorski rad
- Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina Fluminensis*, 46 (3), 255-260. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/59248>
- Raboteg-Šarić, Z., Sakoman, S. i Brajša-Žganec, A. (2002). Stilovi roditeljskoga odgoja, slobodno vrijeme i rizično ponašanje mladih. *Društvena istraživanja*, 11 (2-3 (58-59)), 239-263. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/19687>
- Rijavec, M. i Ljubin Golub, T. (2018). Zanesenost u akademskim aktivnostima i dobrobit studenata. *Psihologijske teme*, 27 (3), 519-541. <https://doi.org/10.31820/pt.27.3.9>
- Rijavec, M., Miljković, D. i Brdar, I. (2008). *Pozitivna psihologija*. Zagreb: IEP-D2
- Shoshani, A. i Yaari, S. (2021). Parental Flow and Positive Emotions: Optimal Experiences in Parent–Child Interactions and Parents’ Well-Being. *Journal of Happiness Studies* 23: 789-811 <https://link.springer.com/article/10.1007/s10902-021-00427-9>

PRILOG

INTERVJU 1

Majka jedne djevojčice (1,5 godina)

Ja: Ovaj je intervju u potpunosti anoniman te se snima isključivo u svrhu izrade diplomskog rada za koji će se dobiveni podaci i koristiti. Jeste li suglasni i dopuštate li snimanje ovog intervjua?

M: Da-

1. Što vam u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija i kako te emocije potičete?

Majka: Najviše ugodnih emocija mi se javlja kad vidim da se moja S. smije. Potičem to tako da radim s njom one stvari koje nju vesele.

Ja: Možeš li dati primjer nekih stvari koje nju vesele?

Majka: Pa ako biramo slikovnicu, znam da voli najviše slikovnicu s macama pa ću onda nju uzet. Ako biramo hlače najviše voli one sa srčkama i znam da će se početi jako smijati pa ću onda njih izvaditi van i tako dalje.

2. Što vam u roditeljstvu donosi najviše neugodnih emocija i kako se nosite s njima?

Majka: Najviše neugodnih emocija mi izaziva kad vidim da moje dijete ima neki problem, da ona ima neugodne emocije, a ja ne mogu na prvu skužiti šta nju točno muči i ne mogu joj pomoći i to me frustrira.

Ja: Kako se ti onda nosiš s time?

Majka: Pa fokusiram se na rješavanje problema i pokušavam ostati smirena i pokušavam nju smiriti nekako razgovorom i onako sve što mi padne na pamet.

3. Imate li ponekad u nekim situacijama vezanim uz roditeljstvo osjećaj da ste potpuno uronjeni u aktivnost s djetetom i da ste izgubili osjećaj za vrijeme i sve što se događa izvan te aktivnosti/situacije? U kojim situacijama/aktivnostima s djetetom vam se to najčešće događa? Opišite malo to iskustvo.

Majka: Pa to su ona iskustva u kojima se moje dijete jako uroni u aktivnost. Znači ona konkretno preferira igru u parkiću i tu ona izgubi vrijeme pa ga izgubim i ja i percepciju u drugom svijetu ili čitanje slikovnica. Znači paralelno s djetetom gubim taj fokus za okolinu.

**4. Ima li situacija kada vam se čini da su vaši potencijali iskorišteni na pravi način?
Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?**

Majka: Pozitivan izazov mi predstavljaju situacije u kojima moram njoj tako malo objasniti neka pravila ponašanja ili modificirati ponašanje jer je još jako mala pa je to jako, jako teško objasniti, ali uspijevamo pa se čovjek, ovoga, dobro osjeća kad vidi taj napredak.

5. U kojim situacijama se osjećate da sve što radite kao roditelj ima smisla?

Majka: Kad na primjer dođem po nju u vrtić i njena odgojiteljica mi govori kako je na primjer jako samostalna, kako je najmanja u grupi i najmlađa, a da je jedna od najsamostalnijih da je to nešto što nikad prije nije vidjela i ono u tom momentu onako procvateš kao roditelj.

6. Ima li situacija kada vam se čini da vaši određeni roditeljski postupci nemaju smisla?

Majka: Da, kad smo, ajmo reći, u nekim konfliktnim situacijama i onda onako imaš onaj nagon da bi povisio glas, da bi se možda izdero, zastaneš i znaš unaprijed da to nekako nema smisla i onda se opće pitaš: „Zašto uopće imam taj nagon?“ kad znaš da to neće ničem dobrom donijet, tak da to izbjegavam, ali da.

Ja: Ti se super onda suzdržavaš.

Majka: Pa da, suzdržiš se jer znaš da nema smisla, ali onako ne nego ostane ti prvi instinkt da kad te netko ne sluša da to kažeš glasnije.

7. Tko vam je najveća podrška u roditeljstvu (kako održavate, potičete te odnose, koliko za njih imate vremena)?

Majka: Najveća podrška mi je moj muž. Volim kod njega to što mi daje konstruktivnu kritiku, što možemo otvoreno razgovarati o metodama roditeljstva i planirati unaprijed neke stvari kako ćemo „hendlat“. Nemamo vremena za razvijati odnos koliko bi htjeli. Tu i tamo ako uspijemo nekog naći u dva mjeseca da pričuva S. na jednu večer onda odemo popiti pivo i to je manje-više to.

**8. Što vam je prije u roditeljstvu bio izazov, a sada ste tu prepreku uspješno savladali?
Možete li dati primjere kada ste uspješno riješili situaciju?**

Majka: Izazov mi je bio kad se S. tek rodila, kad mi recimo u rodilištu nisu onak ni pokazali ni objasnili kak se premata dijete, kak se dijete nosi, kak ju treba dignuti, ono bojiš se jer mala

je i strah te da ne pukne doslovno. I onda smo, ovoga, igrom slučaja završili kod jedne fizioterapeutice koja me učila „babyhandelingu“ i koja me naučila kako pravilno poticati dječji motorički razvoj tak male dobi od par mjeseci pa nadalje i kak je dizat, kako ono sve, sve ikad, baš mi je pokazala što, kako i zašto i onda te osnaži jer znaš da radiš dobro i znaš da potičeš razvoj i doslovno dan po dan vidiš fenomenalne rezultate, baš vidiš kak dijete napreduje.

9. Je li ima nešto što bi htjela nadodat?

Majka: Ne.

INTERVJU 2

Roditelji jedne djevojčice (1,5 g.)

Ja: Ovaj je intervju u potpunosti anonimn te se snima isključivo u svrhu izrade diplomskog rada za koji će se dobiveni podaci i koristiti. Jeste li suglasni i dopuštate li snimanje ovog intervjua.

Roditelji: Dopuštamo.

1. Što vam u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija i kako te emocije potičete?

Majka: Pa to kad je zdrava, to nam je.

Otac: Zaigrana je, dosta.

Majka: Da, ta zaigranost, to nam je najveći uspjeh da je zdrava uglavnom i nikad nije toliko bolesna ajmo reć kao ostala djeca i to nam je baš onako uspjeh. To mi je drago zapravo, da ne moramo stalno hodat po tim doktorima, tako da je dosta onako samostalna.

Ja: Kako se osjećate kad se ona igra?

Majka: Pa super.

Otac: Zadovoljno.

Majka: Da, zadovoljno.

Otac: Sretno isto kao i ona.

Majka: Da kad ju vidimo da se tak lijepo zaigra sama, bez ono, da moramo bit uz nju svaku sekundu to nam je super.

2. Što vam u roditeljstvu donosi najviše neugodnih emocija i kako se nosite s njima?

Otac: Kad je bolesna, kad ima temperaturu, onda uvijek neka briga se javi, kad nije nešto.

Majka: Pa nije tolko, kolko je briga nego je više to što joj ne možeš udovoljit, nego je stalno onako razdražena, cendrava, onda što god da se napravi misliš da sve krivo radiš jer njoj zapravo to ne paše.

3. Imate li ponekad u nekim situacijama vezanim uz roditeljstvo osjećaj da ste potpuno uronjeni u aktivnost s djetetom i da ste izgubili osjećaj za vrijeme i sve što se događa izvan te aktivnosti/situacije? U kojim situacijama/aktivnostima s djetetom vam se to najčešće događa? Opišite malo to iskustvo.

Majka: Pa uglavnom ne jer rijetko kad se baš ono zadubimo u jednu igru.

Otac: Ona često mijenja aktivnosti.

Majka: Da, dosta je znatiželjna, baš onako ide iz igre u igru.

4. Ima li situacija kada vam se čini da su vaši potencijali iskorišteni na pravi način? Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?

Majka: Pa to što sa skoro eto nepunih dvije godine već duže vrijeme samostalno i jede i sad je već učimo polagano na tutu.

Otac: Zaigra se sama oduvijek.

Majka: Da. Tak da što se tiče toga stvarno je super. Lijepo drži i vilicu i žlicu i čašu tak da je to ono za njenu dob po meni stvarno uspjeh.

Otac: Kad joj se spava, sama kaže da ide u sobu spavat

Ja: Znači to je neki vaš uspjeh koji ste postigli?

Majka: Da.

5. U kojim situacijama se osjećate da sve što radite kao roditelj ima smisla?

Majka: Pa to kad vidim to da...

Otac: Kad napreduje.

Majka: Da iz dana u dan napreduje, iz dana u dan nam pokazuje da je nešto naučila nešto novo.

Otac: Vidljiv je napredak da uči nove riječi.

Majka: Da, svaki dan je neka nova riječ, dosta ih već zna, ovo glavno je uvijek tu. Tako da što se tiče tih uspjeha ja mislim da smo onak skroz okej

Otac: Za sad je dobro.

Majka: Da.

6. Ima li situacija kada vam se čini da vaši određeni roditeljski postupci nemaju smisla?

Majka: Pa možda kad je ona baš onako razdražljiva pa nas zna razljutit, pa ne znam, to suzdržavanje da se ne zaderemo, pa ne znam u tom trenu kako točno da reagiram, pa se zapitam: „Šta sad točno da radim?“

Otac: Zato što joj puno toga smeta kad je razdražljiva.

7. Tko vam je najveća podrška u roditeljstvu (kako održavate, potičete te odnose, koliko za njih imate vremena)?

Majka: Pa uglavnom moji roditelji i njegovi naravno, ali s mojim roditeljima živimo pa je više s mojima i sa mojim bratom i šogoricom

Otac: U većoj mjeri njeni roditelji. Sa bakom je puno. Baka je velikim dijelom odgaja.

Majka: Da.

8. Što vam je prije u roditeljstvu bio izazov, a sada ste tu prepreku uspješno savladali? Možete li dati primjere kada ste uspješno riješili situaciju?

Majka: Pa dosta veliki problem je prije bilo to uspavljivanje jer je dosta bila zaigrana, mislim još uvijek je, ali to spavanje je bilo jako teško. Tako da sad kad bi joj se lijepo reklo da li želi ići popit mlijeko i spavat, kaže da želi i ode u krevetac. Tako da s tim nemamo nekih velikih problema, jedino ako je baš ono zaigrana, zaigrana pustimo ju još pola sata i to je to O.K.

Otac: Damo do znanja da je vrijeme za spavanje i ode. Uglavnom spavanje.

Majka: Da.

Ja: Dakle to je zapravo najveći uspjeh?

Majka: Pa i to, ali i općenito ovako njeno odrastanje. S obzirom da sad gledam unazad, ne znam, tri – četiri mjeseca i sad, veliki je uspjeh to što dosta toga savladava sama. Ne moram joj sama reć da nešto baci u smeće jer zna sama kad joj promijenim pelenu da sama baci pelenu u smeće, sama baci papiriće nekakve, pokupi sama, kad joj kažem da pokupi igračke, pokupi ih.

Otac: Pokaže prstom sama prema smeću i onda krene prema smeću i baci u smeće.

Majka: Da.

9. Je li imate još nešto što bi htjeli nadodat?

Roditelji: To je to.

INTERVJU 3

Majka jednog dječaka (5 g.)

1. Što vam u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija i kako te emocije potičete?

Ljubav kako me F. voli i pokazuje to na lijepe načine. Zagrlj me odjednom ili kada mi nešto objašnjava mi polako govori i jako otvara usta jer ja ne čujem. Kada napravi nešto jako veliko ili kada mi ubere cvijeće jako sam sretna i ponosna mama. Kada radimo pun zabavnih stvari i on to želi raditi sa mnom, na primjer za Uskrs smo radili zečiče na slamkama i on je bio toliko zainteresiran i sretan da smo napravili za sve ukućane.

2. Što vam u roditeljstvu donosi najviše neugodnih emocija i kako se nosite s njima?

Nešto sto ne volim jako je strah. Jako se bojim da se F. ne ozljedi ili da mu se nešto loše ne dogodi i kada vidim da radi nešto što ne smije onda vičem na njega i nekada se uplaši ali kad se bojim onda jednostavno tako vičem. Nekada se dogodi da ne sluša što mu kažem i to me jako žalosti i tužna sam zbog toga i onda znam ponekad kad me ne gleda plakati, kada mi se nakupi u glavi ili sam umorna nakon posla, a on ne sluša. Ponekad mi smeta i što stalno hoće tetu, a ja sam ovdje i on stalno teta teta i onda me to rastuži ali iako znam da voli jako tetu i da je to sve ljubav drugačije i da voli i mene, ali nekad me to rastuži.

3. Imate li ponekad u nekim situacijama vezanim uz roditeljstvo osjećaj da ste potpuno uronjeni u aktivnost s djetetom i da ste izgubili osjećaj za vrijeme i sve što se događa

izvan te aktivnosti/situacije? U kojim situacijama/aktivnostima s djetetom vam se to najčešće događa?

Zaboravim na vrijeme kada se zaigram s F. s onim što on jako voli, lego kockice. Ako se puno igramo ono što on voli, jednostavno ne gledam na vrijeme pa može proći puno vremena već od kada smo se počeli igrati pa onda skužim da mora ručati/večerati i brzo mu pripremam ili navečer tuširam. Isto tako on voli jako puno vrijeme provoditi vani i nekada kad je lijepo vrijeme znamo ostati vani skroz do noći i igrati se. I npr kad je F. kod doktora, jednostavno se toliko brinem da zaboravim da moram na posao jer samo želim ostati s njim da on bude dobro.

4. Ima li situacija kada vam se čini da su vaši potencijali iskorišteni na pravi način? Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?

Jako želim da je F. dobar i da nauči kako se moraju pospremiti igračke nakon igre ili kad uđe u kuću ili prije jela mora oprati ruke i stalno ga to potičem i govorim mu i želim da se to navikne i da tako radi, am navečer prije spavanja da se prekriži i pomoli jer držim do toga i želim da i on tako.

5. U kojim situacijama se osjećate da sve što radite kao roditelj ima smisla?

Na primjer kad padne F. i udari se, kaže da ga boli i onda mu ja kažem da sam mu rekla da pazi da se ne udari ili tako nešto i onda to više ne radi pa mislim da sam morala reći kako bi drugi put pazio. Kada učimo pisati slova ili brojeve mislim da je to jako dobro i da će biti pametniji i bolje biti u školi za 1,5 godinu.

6. Ima li situacija kada vam se čini da vaši određeni roditeljski postupci nemaju smisla?

F. ne voli kada izgubi i onda mu nekada popustim samo kak bi on pobijedio jer mi bude žao i ne želim da plače. Ili kad stalno pazim što radi i trčim za njim kad me jako strah da mu se nešto ne dogodi ili da se ne udari.

7. Tko vam je najveća podrška u roditeljstvu (kako održavate, potičete te odnose, koliko za njih imate vremena)?

Moji roditelji su jako puno meni pomogli kad sam rodila i u odgoju F.. Operirala sam kralježnicu i još sam gluha i trebalo mi je jako puno pomoći, pogotovo na početku kad sam rodila i nisam mogla sama. Iako se znamo oko nečega malo posvađati jer nemamo isto

mišljenje, i dalje ih jako volim i sretna sam jer su uz mene i uvijek mi pomažu i zagrlim ih kad razmislim da nebi mogla bez njih.

Ovdje moram reći i svoju sestru Barbaru koja je uz mene od početka i živimo u istoj kući. Ona je za mene uvijek tu i kada mi treba pomoći oko Franka sve radi, čuva ga i brine se jako za njega i oni su jako povezani i sve vole raditi skupa. Ona ide na faks pa za sve to joj uvijek volim pomoći npr. kupiti odjeću ili nešto da joj se odužim za sve što mi pomaže i brine se oko Franka, pijemo kavu skupa i tako.

8. Što vam je prije u roditeljstvu bio izazov, a sada ste tu prepreku uspješno savladali? Možete li dati primjere kada ste uspješno riješili situaciju?

Na primjer, bojala sam se dati mu jabuku da sam grize i do nedavno sam mu počela davati npr. pola jabuke pa da jede jer mi je mama rekla da tako rade i u vrtiću i da mu se ništa neće dogoditi. To možda nije velika stvar, ali meni je bila velika kada sam se jako bojala da se ne uguši.

Jako sam se bojala kako će F., on čuje i potpuno je zdrav, prihvatiti to što ja ne čujem i što ga ne mogu uvijek razumjeti i čuti. Od kad je bio mali sam mu govorila da mama ne čuje i pokazivala aparatić za uši koje nosim i meni je to bilo izazov jer nisam znala kako će on reagirati, ali jako sam sretna jer sam mu davala aparatić i pokazivala kako stavljam u uho i onda je on shvatio i tako mi na lijep način pokušava objasniti kad netko nešto priča ili kada on želi nešto reći meni.

INTERVJU 4

Roditelji jednog dječaka (5,5 g.)

Ja: Ovaj je intervju u potpunosti anonimn te se snima isključivo u svrhu izrade diplomskog rada za koji će se dobiveni podaci i koristiti. Jeste li suglasni i dopuštate li snimanje ovog intervjua?

Roditelji: Da.

1. Što vam u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija i kako te emocije potičete?

Otac: Pa evo kad vidimo da je A. sretan i zadovoljan i da ono, da je sretno dijete.

Majka: Što su nama ugodne emocije?

Ja: Tako je, što vama u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija, vama kao roditeljima?

Majka: Aha. Pa ljubav koju ti on daje, to te tako čini sretnim, kad ti dođe, zagrlj te daje ti pusu ujutro. Taj osjećaj ljubavi koju svakodnevno ti daje, to mi je onako divno i kada vidim da je tak sretan i zadovoljan i da se veseli.

Ja: Je li potičete nekako posebno te emocije?

Majka: Pa radimo one stvari koje on voli.

Otac: Pa dobro ne samo one koje on voli, nego i one za koje mislimo da su potrebne za njega i njegov razvoj.

2. Što vam u roditeljstvu donosi najviše neugodnih emocija i kako se nosite s njima?

Otac: Kad me iznervira kad van izlazimo iz kuće, pa ono gašenje televizije.

Majka: Da, da kad nas neće poslušat pa sto puta nešto ono , pa ajde, ajde, ajde.

Otac: Taj bijes nosim u sebi.

Majka: Da, da haha. Nekad te baš zna ono, al trebaš se iskontrolirat, a najrađe bi ono... A onda imaš ono smiri se, smiri se i sam si to govoriš, a najrađe bi se izdero.

Ja: Kako se onda vi nosite s time?

Majka: Ma dobro to su samo sve te nekakve svakodnevne sitnice. Ali ono baš svakodnevno haha, ajde obuci se, ajde se obuci, brže, ajde, ajde, ajde idemo.

3. Imate li ponekad u nekim situacijama vezanim uz roditeljstvo osjećaj da ste potpuno uronjeni u aktivnost s djetetom i da ste izgubili osjećaj za vrijeme i sve što se događa izvan te aktivnosti/situacije? U kojim situacijama/aktivnostima s djetetom vam se to najčešće događa? Opišite malo to iskustvo.

Majka: Pa u nekim igrama ono, kad se igramo s njim ili tak kad...

Otac: Meni se ne dešava baš da izgubim pojam o vremenu.

Majka: Baš pojam vremenu da izgubiš, mislim to...

Otac: Znaš ono jedino kad se zaigraš pa zaboraviš.

Majka: Mislim mi smo prestari da bi se tak zaigrali haha, ili nešto, ali recimo to.

Ja: Znači baš kad ste u igri?

Majka: Da, da, da.

Otac: Ili kad se kartamo.

Majka: Da, da. Ili recimo volimo se voziti na biciklima i tako.

4. Ima li situacija kada vam se čini da su vaši potencijali iskorišteni na pravi način? Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?

Otac: Recimo prepreka nam je slovo L.

Majka: Haha, da, da slovo L koje još nismo savladali. Ali evo mi smo bili tako zadovoljni kada je učio voziti bicikl da je to napravio bez ikakvog stresa. Kad vidim drugu djecu da su uplašeni, a on je tak samopouzdan, onda očito nam je to nekakav pokazatelj da smo dobri roditelji, da očito ima našu ljubav i da može biti tako pričljiv i prič ljudima u parku, da se ne srami, da to nam je pokazatelj da nešto radimo da smo dobri ono. Trener skijanja, kad ga je prvi put vidio, otišo je na planinu s njim bez problema. I tak je samopouzdan jer zna da ćemo mi se vratit, eto to nam je valjda nekakv pokazatelj. Ali doduše on je i takvo dijete.

Otac: Nikad on nije bio ono sramežljiv.

Majka: Da, nikad on nije bio, dobro to možda ima i neke veze sa osobnošću, ali evo valjda i on ima osjećaj da nam puno može vjerovati, da se ne boji odvajanja i to. To nam puno znači.

5. U kojim situacijama se osjećate da sve što radite kao roditelj ima smisla?

Roditelji: Haha teško pitanje.

Majka: Hm, da ima smisla. Pa nekad ono kad s njim lijepo razgovaraš i dogovoriš se i skužiš da se drži dogovora. Recimo jer dogovor se mora poštovati.

Ja: To je vaša poznata krilatica.

Majka: Da, da baš. I onda ti je to recimo onako okej, takve nekakve situacije kad vidiš kako odrasta i postaje polako dečkić.

6. Ima li situacija kada vam se čini da vaši određeni roditeljski postupci nemaju smisla?

Otac: Odvikavanje od mokrenja to nam ne ide.

Majka: Da, da.

Otac: Meni je to.

Majka: Da, ali to je fiziološki. Pa evo nekad mislim da onak kolko god smo se trudili da ne jede slatko, čokoladice, ipak jede. Iako sam ja bila ono ekstremni protivnik toga, na kraju ipak jede to. To mi je onako, malo moje, moj failure. Onda opet gleda dosta televiziju iako u komparaciji sa drugima ne gleda, ali kaj ja znam nekako mi se čini da gleda, a sad recimo evo to je isto nekakva borba s kojom se nosimo i pokušavamo ovaj prevladat, ali tu mi je recimo malo da smo nekad možda malo fulali. Čini mi se.

7. Tko vam je najveća podrška u roditeljstvu (kako održavate, potičete te odnose, koliko za njih imate vremena)?

Otac: Baka i deda.

Majka: Da, baka i deda.

Otac: Baka i deda, maksimalnu inkluziju imaju.

Majka: Baka i deda i obožavamo to što ih toliko voli i to nam je super.

Otac: I oni njega.

Majka: Da i oni njega i to nam je ono, velika, velika pomoć.

Ja: Je li potičete nekako taj odnos s njima?

Otaca: Pa evo ide danas spavat kod njih.

Mjka: Da, da, da haha.

Otac: Ali ne potičemo nikako posebno, on jednostavno sam pita: „Baka kad ću otić kod vas spavat?“.

Majka: Da, nije to sad da mi njega.

Ja: Vidite se više puta tjedno s njima?

Majka: Da, da, da dođu ga vidjet poslije vrtića, odvedu ga u park, ide na more s njima.

8. Što vam je prije u roditeljstvu bio izazov, a sada ste tu prepreku uspješno savladali? Možete li dati primjere kada ste uspješno riješili situaciju?

Otac: Pa bilo je kada prije nije htjeo zaspati, uspavljivali smo ga po sat i pol navečer. Sad zaspe, legne u krevet, pomolimo se, malo ostanemo s njim pet minuta i spavanac.

Majka: A prije je bilo ono po sat i pol ono.

Otac: Da, a zaspe u pol 9 – 9 što nam je super.

Majka: Da i to smatramo, da je to bilo.

Ja: To je dosta uspješno.

Majka: Da.

Otac: Da nekim djeca zaspu u 11.

Majka: Da pa onda kad čuje to ono nam je to pol 9, a 9 je ono kad zaruži haha.

9. Ima li još nešto što želite nadodat?

Roditelji: Ne, to je to.

INTERVJU 5

Roditelji četvero djece; tri dječaka (17 g., 5,5 g. i 2,5 g.) i djevojčica (10 mj.)

Ja: Ovaj je intervju u potpunosti anonimn te se snima isključivo u svrhu izrade diplomskog rada za koji će se dobiveni podaci i koristiti. Jeste li suglasni i dopuštate li snimanje ovog intervjua?

Roditelji: Da.

1. Što vam u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija i kako te emocije potičete?

Majka: Osmijeh djeteta, sreća kad se zajedno igraju. Kako ih potičemo? Pa pokušavamo uvijek ih dovest do toga da su si dobri međusobno, što nas veseli kad si jesu, rijetko kad su si svi baš dobri. Ovaj, naravno... daj ti nekaj reci sad haha.

Otac: Učimo ih da se ne tuku, potičemo ih znači da, čuvaju jedni druge pogotovo seku koja je najmanja. Hm kaj još.

Ja: Dakle najveća sreća vam je kad se oni međusobno slažu?

Otaca: Da kad se međusobno slažu, kad su zdravi, sretni.

Mjka: Da kad su zdravi, sretni, kad se smiju, kad izvale neku glupost.

Otaca: Recimo sad kad je V. krenuo na ovu gimnastiku, kad sam ja vidio da je on sretan ko da sam ja krenuo na gimnastiku koliko je njemu to značilo.

Mjka: Pa i ja bi isto bila sretna da ti ideš na gimnastiku, a ne na nogomet hahaha.

Otac: Haha to je druga tema sad.

Majka: Eto to je to.

2. Što vam u roditeljstvu donosi najviše neugodnih emocija i kako se nosite s njima?

Otac: Pa kad su bolesni, tipa kad su tvrdoglavi, kad ne slušaju tipa I.

Majka: Kad su svojeglavi.

Otac: Da, svojeglavi kad su, ali najviše bolest, kad su bolesni, a to je ono dosta često i onda recimo od toga.

Ja: Kako se vi nosite s time kad su bolesni? Kako se vi zbog toga osjećate?

Majka: Ja osobno ne pridajem nekakvu veliku važnost tome u smislu da sam hipohodnar. Ali recmo on je dosta onak, neko kihne i on je u panici.

Otaca: Ja sam paničar.

Majka: On je paničar, hipohondar i ono mislim.

Otac: Negativan sam onda da.

Majka: Jako je, da, pesimističan , a ja sam ovaj vječni optimista i mislim da je uvijek nešto bezazleno ajmo reć. To je to.

3. Imate li ponekad u nekim situacijama vezanim uz roditeljstvo osjećaj da ste potpuno uronjeni u aktivnost s djetetom i da ste izgubili osjećaj za vrijeme i sve što se događa izvan te aktivnosti/situacije? U kojim situacijama/aktivnostima s djetetom vam se to najčešće događa? Opišite malo to iskustvo.

Majka: Pa osobno, ja osobno se nisam nikad zadubila u ni jednu od aktivnosti s djetetom jer ih imamo četvero i nikad nije bilo dovoljno vremena da se jednom djetetu toliko dugo posvetiš da se u tom svemu izgubiš, uvijek je došo drugi, treći, četvrta, ovaj, sa nekim svojim zahtjevima i prohtjevima tako da... Ali recimo evo, najzanimljivije nam je sada recimo sa V. on ima, sad će šest godina, i počeli smo igrat Uno s njim pa nam se sviđa malo kak on to tako pokušava nekad i varat i to ne dopuštamo mu. Ja sam inače mišljenja da mu se ne treba puštati, ovaj, da mora osjetiti i poraz što je njemu recimo, prije kada smo znali igrati „Čovječe ne ljuti se“ , baš je bio, baš se ovaj ljutio kad je izgubio, ali eto stvarno mislim da treba naučit.

Otac: Ja sam par puta kad sam crto s njim, kad sam crto s njim onda sam se vratio u djetinjstvo, onak to me nekak vratilo u djetinjstvo kad crtam zajedno s njim.

Ja: Znači ti si ušao u aktivnost?

Otac: Ja da, recimo crtanje s njim, kad smo bor crtali, pa cvijet, pa kuću pa onda sam znao ono se, to me onak znalo, to me opuštalo. To me ono znalo isključit od svega, crtanje sa njim.

4. Ima li situacija kada vam se čini da su vaši potencijali iskorišteni na pravi način? Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?

Majka: Pa naravno kad dobiš prvo dijete, onda ti je prvo dijete pod staklenim zvonom i onda sve nekako preispituješ i svoje odluke i postupanja prema njemu i tako dalje, a naravno kad dobiš drugo, treće, četvrto onda ti je to sve već nekako uhodano i onda više tolko, i onda više tolko ni ne slušaš druge, tuđa pametovanja, ne znam više slušaš sebe jer imaš iskustvo i jednostavno kroz to iskustvo si stekao neku sigurnost i znaš da si sigurno u pravu. A kaj je još bilo pisalo, ne mogu se sjetit?

Ja: Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?

Majka: Pa, eto ne znam, sad za, mogu reć za K. da sam sretna što sam uvijek vjerovala u njega kao u, kad je bio u školi osnovnoj. Uvijek sam vjerovala da će proć s pet, uvijek sam znala da to može, dok recimo on nije vjerovo u njega i uvijek je govorio ti nisi odlikaš, ti si ovo, ti si ono, što smatram da ne treba radit djeci i da ne treba to njima izgovarati da si ne znam kako ljut, uvijek treba vjerovat u njih i eto na kraju u osnovnoj školi stvarno je sve razrede prošao sa pet. Tako je sada, to je recimo neki moj uspjeh. Mogu reć po meni je on upiso školu koja je dosta teška i teško ju je upisati i sad evo, sad se borimo i trudimo da prolazi s četiri. Isto ima svega, pubertet je tu i to sad, ako to prođemo onda će nam to do sad biti najveći uspjeh haha.

Otac: Ja sam pozitivno iskustvo to kaj smo prošli sve sa D. i bio sam uvjeren da će biti sve okej s njom, da će sve biti dobro nakon što je prošla sve bolnici.

5. U kojim situacijama se osjećate da sve što radite kao roditelj ima smisla?

6. Ima li situacija kada vam se čini da vaši određeni roditeljski postupci nemaju smisla?

Majka: Pa ja osobno kad...

Otac: Pa ja kad vičem na njih, kad su zločesti, znam da to nekad ne zvuči, da to nije lijepo, kak se zove, nije to možda ni pravi način, ali mislim da ima smisla da će ih to potaknut, da, da te stvari više ne ponavljaju i da, da kak se zove, znaju da kad tata nešto vikne da to je nešto šta nije dobro.

Majka: Dobro, to je istina, ali isto tako tata mora nekako mora isto shavit da treba u većini slučajeva, treba bit njihova sreća na prvom mjestu, a ne tatina, niti tatino druženje niti ne znam šta, nego oni b trebali bit na prvom mjestu. Na primjer danas smo imali situaciju gdje je suprug otišao sa I. od dve i pol godine na igralište i igralište je bilo blatnjavo, puno vode, svega. Njemu je odgovaralo da ide tamo jer je tamo bio kum s kojim se on druži i tako dalje dok je dijete bilo dobro, mirno, sjedilo, jelo smokiće, bilo sve super. E ali kad je dijete postalo nemirno, kad je počelo skakat po lokvama i ne znam šta, e onda je tu nasto problem i nastala je dernjava. Mislim, naravno da treba slušat, ali on ne shvaća da dijete kad, ako je takvo dijete, a on je baš takvo specifično dijete, ako je svojehlavo i ako ne želi u tom trenu slušati moraš mu nać drugu zanimaciju. Znači moraš okrenut na nešto drugo da bi on odvratio pažnju od toga. Ali eto, ne znam više ni koje pitanje je bilo hahaha.

Ja: Sada smo odmah povezali dva pitanja. Je li ima nešto što bi nadodala što radiš kao roditelj, ali da ima smisla?

Majka: Pa ja sam recimo mama, koja nisam, mislim da moje šta god da sam napravila ima smisla. Naravno da nisam savršena, ali bilo je svega i s moje strane i stvari i situacija za koje nisam nikad nisam ni sanjala da ću se dovest u njih. Ali ovaj, znam da ću pogriješiti i da sam pogriješila već puno puta do sad, al se trudim da budu prije svega odgojeni, pristojni, da znaju, da budu dobri u duši, da danas-sutra kad dođu u pubertet, u školu i ne znam ovaj, na faks, da ne budu zli, da, da cijene. Mislim da ih učim da budu dobri ljudi prije svega. Mislim da je to temelj da bi mogli i uspjjet u životu.

Ja: Pa mislim da to svakako ima najviše smisla,

Majka: Da, pa sad eto to bi bilo to.

7. Tko vam je najveća podrška u roditeljstvu (kako održavate, potičete te odnose, koliko za njih imate vremena)?

Majka: Misliš na Z. haha.

Otaca: Baka, najveća podrška nam je baka. Bake ajde. Ali baka, jedna malo više, jedna malo manje, ali dobro jedna živi s nama pa je to ono normalno da je malo veća podrška. Kak se

zove, pa dobro bake, ali i deda, ali najviše baka Z. I baka D. ajde ne mogu reć, ali evo ona je tu i deda, deda uleti kad treba eto.

Majka: Ja inače nisam, kak bi rekla, ljubitelj toga, ja volim bit samostalna i bila sam samostalna, ali eto i ja sam poklekla nekada tome da nam se pomaže.

Ja: S obzirom da imate četvero djece, sasvim razumljivo.

Majka: Da imamo četvero djece, ali iskreno, mogu iskreno reći da ne bih nikada imala četvero djece da nije ona bila takva kakva je. Ona. Ne moja mama, druga baka, nego baš ona. Jer ona je bila uvijek tu, ona se uvijek nudila, ona je uvijek htjela pomoć i kad nije trebala i kad je trebala i kad.. Znači, jednostavno kad imaš takvu podršku onda misliš da možeš. Da smo mi bili sami, mi bo ostali vjerojatno samo na V. i na mom K.

Otac: Kako održavamo taj odnos?

Majka: Kako održavamo?

Otaca: Da.

Majka: Pa održavamo... Ne održavamo ju mi u tom smislu, ona sama voli bit sa svojim unucima, a ovaj sam ju održavala sa kavama i cigaretom, ali kada smo prestale pušit i dalje održavamo haha. Ja imam odnos sa svekrvom takav da sam uvijek bila otvorena i iskrena po pitanju svega i bit ću uvijek takva, dal je ona takva il nije to ne znam, možda i nije možda i je, ne znam, ali eto imamo, kavu popijemo skupa, družimo se, idemo skupa u dućan, idemo skupa u šoping, idemo, recimo ona ode sa mnom kak je mala išla kod fizijatra i to, odemo pa prošetamo, popijemo kavu i tak, tak da eto ja to tako održavam. A sin eto ne znam na koji način haha.

8. Što vam je prije u roditeljstvu bio izazov, a sada ste tu prepreku uspješno savladali? Možete li dati primjere kada ste uspješno riješili situaciju?

Otaca: Meni je bio izazov prematanje djece, al sam to uspješno savladao. Kod dečki jesam, u stvari nisam skroz savladao još kod D., al kod dečkiju sam to savladao i bez problema to odrađujem.

Majka: Ajmo iskreno, D. ima devet mjeseci, kolko si ju puta presvuko?

Otac: Pa ne znam par puta. A I. ima 2,5 godine i kolko sam ga puta presvuko.

Majka: A nisi više od mene sigurno.

Otac: Ma da pa perem ga i presvlačim već dve godine. Uglavnom, to mi je bio izazov i to sam savladio. Prematanje, prematanje djece evo to je izazov, to je izazov koji mi je bio kak ću ja to prematanje. To mi je bio izazov.

Majka: Ja bi se. Ja bi ovaj rekla da mi je najljepša stvar u tome kad rodiš dijete, nakon toga mi je bila ta, to dojenje, ta povezanost s djetetom. Nikad nisam mislila da ću morat proć to da ne dojim svoje dijete i to mi iskreno nije bio neki izazov, to mi je bilo jako teško palo. Recimo D. ne dojim, nisam dojila jer je bilo svega i svačega, izgubila sam mlijeko od tih stresova i to mi je recimo nešto što jesam sad uspjela kao, ona sad jede sve normalno i sve to. Nije mi to bio izazov, ali mi je bome bilo... Nije mi bilo lako to prihvatit uopće da ona nije bila na mojoj cici i da...

Otaca: Dobro, al bio ti je izazov i to sve šta si s njom prošla i šta si sve naučila, sonde i ne znam još čega.

Majka: Bio mi je izazov, bio mi je izazov stavljanje sonde i ja sam ga uspješno savladala, al kad sam poslije saznala da to opće nisam trebala radit i smjela ju tolko traumatizirat, to mi je bilo katastrofa. Al uglavnom, izazov ti je kad ti dijete prohoda. Recimo I. dok je prohoda to je trajalo, pa to puzanje, pa dizanje, pa isto to ti je gušt kad napravi svoje prve korake, kad ne znam, kad nauči prvu riječ.

Otac: Prvi zubi.

Majka: Pa dobro to nije izazov, to je prirodna pojava hahaha.

Ja: Izazov je plač koji uzrokuju zubi.

Majka: Da, da, da. To je izazov. Recimo izazov je naučit dijete da si sam obriše guzu, ali, ovaj, to još nismo uspjeli kod V.

Ja: Polako znači to je sljedeće.

Majka: Da.

Otac: V. briše guzu sam u vrtiću.

Majka: Pitanje je kak haha.

9. Je li ima još nešto što biste htjeli nadodat?

Roditelji: Nema, to je to.

INTERVJU 6

Roditelji triju djevojčica (9 g., 5 g. i 3 g.)

1. Što vam u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija i kako te emocije potičete?

Majka: Ugodnih emocija nas ili djece?

Ja: Vama kao roditeljima.

Otac: Meni najviše kad vidim da je neko moje dijete napredovalo u nečemu, da sazrijeva, da odrasta, eto to mi je.

Majka: A meni najviše kad vidim kakav odnos imaju oni međusobno. A kako to potičem? Pa ne, ono, čini mi se nekad da što više ja to potičem da, da onda to ne funkcio, da ono, da se onda keckaju i svađaju, ali kad ih zapravo zateknem u nekom trenutku kad oni sami nešto svoje rade onda vidim tu bliskost i empatičnost i ljubav međusobno.

Otac: Po meni, ja to potičem na način da svaki najmanji napredak mog djeteta pokušavam primijetiti, pohvaliti i proslaviti, kao da napravimo nekakvo malo, evo, ne znam jel smijemo ić u detalje.

Ja: Da, da slobodno, detalji su poželjni.

Otac: Od prije dva dana evo P. ne nosi više pelene. I ono stvarno prvi put kad je uspjela pokakat se na tutu, a da nije bilo u pelenu, ono, zvali smo baku, tu smo svi slavili, dali smo joj poklon i mislim da onda to kad proslavimo zapravo ko da zatvaramo vrata da se više nikad dijete ne vrati u staro, ne.

2. Što vam u roditeljstvu donosi najviše neugodnih emocija i kako se nosite s njima?

Otac: Najviše neugodnih emocija mi donosi kad mi se djeca međusobno svađaju. Kad se ne slažu, kad se svađaju, kad se... i teško se nosim s njima, nije jednostavno uvijek. Ne znam, molim se Bogu da mi pomogne.

Majka: Ja, meni najviše neugode/nelagode donosi kada, kad se osjećam bespomoćno, kad ih ne mogu, ono, ne znam, kad su neposlušni i ne naprave što im ja kažem, čak suprotno i kad onda oni, ono, isto imaju svoje neke ispade emocija, vrištanja, lupanja, ne znam, to. I ja sam tu bespomoćna, ono, taj osjećaj mi je najgori. Znači sve mogu preživjeti, ali to mi je definitivno najgore i teško se isto nosim s tim. Baš mi bude teško.

Otac: Da, da.

3. Imate li ponekad u nekim situacijama vezanim uz roditeljstvo osjećaj da ste potpuno uronjeni u aktivnost s djetetom i da ste izgubili osjećaj za vrijeme i sve što se događa izvan te aktivnosti/situacije? U kojim situacijama/aktivnostima s djetetom vam se to najčešće događa? Opišite malo to iskustvo.

Otac: E to je sad jako teško jer čini mi se da je to možda lakše bilo sa jednim djetetom nego sa troje i to je inače možda mana da, kad imamo više djece. Recimo ono što sam ja znao prakticirat, a sad malo sam to isto presto, moram se obnovit, je da svako dijete uzmem na samo sa mnom i negdje odvedem, da nisu stalno oni svi zajedno i skupa s nama. Mislim da sam možda tek u tim situacijama baš potpuno fokusiran samo na to dijete i uronjen u aktivnost koje to dijete tad radi. A ovak dok smo na okupu nemoguće je uronit se u aktivnost specifičnog djeteta jer stalno je multitasking.

Majka: Pa ja bi rekla isto slično, ovaj, odnsosno zato što su tipa, ne znam baš tako 9, 5 i 3 pa ne znam, možda ćemo kroz koju godinu to moć. Al recimo ne možemo baš igrati društvene igre jer uvijek jedno dijete, ono, „kvari“.

Otac: Da, jer ne može pratit.

Majka: Jer ne može pratit, da, i tak. Al recimo, sam znala imati u trenucima kad bi nešto kreativno izrađivala s curama, ono, kad bi se igrali, da nešto bojamo zajedno, nešto izrezujemo, nešto radimo, al čak možda više, recimo sa, kad bi sa najstarijom kćeri radila nešto za školu. To su možda te neke situacije. Ili recimo čak kad smo zajedno uspjeli smo nekad pogledat neki dječji film ili neki crtić, onda bi se znali baš onak skroz udubit u radnju i baš bit, ono, svi unutra, fokusirani samo na to, ali zapravo dosta je sve isprekidano, jer uvijek neko dijete ono „smeta“, uvijek misliš, uvijek moraš nešto prekinut. Nije onak, nema flow, nema tog fokusa. Jako teško je taj fokus za zadržat jer, mislim kažem, možda će se to promijenit kad budu malo stariji, ova najmanja kad bude malo starija.

4. Ima li situacija kada vam se čini da su vaši potencijali iskorišteni na pravi način? Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?

Majka: Ne.

Otac: Apsolutno ne.

Majka: Apsolutno ne, apsolutno se ne osjećamo da...

Otac: da smo u punom potencijalu. Mislim ja primjećujem na sebi da postoji ogromno područje u kojem ja još moram kao roditelj rast i ono pomaže mi razmišljat, čuo sam izreke da niko nikad nije završio školu za bit roditelj. Znači za to ne postoji školovanje. Učiš u hodu dok imaš djecu i nažalost prva djeca nekad najviše nastradaju jer dok mi razvijemo svoj potencijal, ovaj, razvijamo obično na prvom djetetu. Tak da drugo i treće dijete već znamo šta otprilike i već smo neke stvari razvili i narasli.

Majka: Jedino što se onda drugo i treće rodi potpuno drugog karaktera pa onda opet sve moramo otpočetak.

Otac: Da, da. Ali ovaj, mislim da je, da je, ovaj, to jedna stvar gdje znači nitko nije završio školu, svi se učimo i mi to kažemo svojoj djeci, ja barem kažem da se ja učim bit tata, da nisam nikad to prije bio. A druga stvar je da, ovaj, treba znat malo skinut nekak taj pritisak tih nekih očekivanja sa sebe jer mi imamo svi nekakvu idealnu sliku roditelja kakvi bi željeli bit. A ovaj, dobra stvar je znat da imaš još prostora za rast, ali loša stvar ako, ako si stalno pod nekim osjećajem ili krivnje ili očekivanja od samog sebe i da ne dostižeš nešto što bi zapravo trebao. Pa tak da tu je... ovo je, ovo je zeznuto pitanje.

Majka: Koji je ono drugi dio?

Ja: Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?

Majka: Mislim meni je, ovaj, sve što se tiče roditeljstva pozitivan izazov u smislu da sam potpuno svjesna da ja prvo trebam radit na sebi da bi bilo šta mogla, da bi mogla biti bolji roditelj. Ono, znači u tom smislu znači da su to neki ono, kak bi rekla... Ja zapravo uvijek gledam svoju krivnju u tome. Znači, ja ne mislim da su oni problematični nego da sam ja haha. I da ono, da sam ja mogla bolje, da bi trebala drugačije, da ne bi trebala izgubit živce, da ne bi trebala, ne znam, povisit glas, samo nekad se ono, stvarno osjećaš bespomoćno. I ovaj, tako da, mislim da je isto to ono, taj potencijal, kužiš to je, ne znam kak, kao da mi nije to baš, ne bi nazvala potencijalom nego ne znam.

Otac: Mislim ja razmišljam malo šta bi taj pozitivan izazov bio. Al to je recimo svaka situacija u kojoj... to je najbolje možda... nama su djeca još premala za taj oblik izazova, al M. recimo već upada u tu kategoriju kada on ima općenitih pitanja o životu. To ti je recimo izazov, za tebe ko roditelja, da njoj odgovoriš na ta pitanja, a ako i ti sam tad nemaš odgovor, e onda ti je pozitivan izazov da nađeš odgovor, da ga daš djetetu. Tak da, evo to. Ima jedna konkretna situacija, ali ne bih volio ići u detalje, gdje ja imam takvu situaciju s M. da mi je,

ono, pozitivan izazov kako da, da je dovedem do toga šta me ona pitala, a nisam još nikad nikog doveo do toga jer nisam nikad prije imao djece. Tak da evo, to je možda nešto. Znači kad ti dijete postavi pitanje i suoči se s nečim u životu ili recimo evo suoči se sa modernim trendovima kulture. Sve se mijenja oko nas. Danas su djeca izložena nekim stvarima kojima ja prije trideset godina nisam bio izložen. I kak im objasniti taj svijet. Kak im objasniti da se danas u svijetu nešto zove obitelj što možda nije obitelj i to su teške stvari. Tak da to je pozitivan izazov.

5. U kojim situacijama se osjećate da sve što radite kao roditelj ima smisla?

Majka: U trenucima kad ti, kad ti djeca dođu i kažu, ne znam, da te vole i da ono, da ti nekako, ono, pokažu tu bliskost, al ne ono, zbog toga jer si nešto kupio, poklon ili nešto, nego u nekakvim trenucima kada to zapravo ni ne očekuješ ili kada ti se dijete povjeri sa nekom svojom, nekim svojim, problemom, strahom. Ma ne znam. To kad osjetiš da jednostavno oni, da se one jednostavno osjećaju sigurno i da imaju povjerenje i da znaš da će to tak bit.

Otac: Možeš još jednom molim te pročitati samo pitanje?

Ja: U kojim situacijama se osjećate da sve što radite kao roditelj ima smisla?

Otac: U situacijama kad vidim moje dijete u društvu druge djece. I kad onda vidim... to je posebna situacija jer onda vidiš svoje dijete u drugčijem svjetlu nego kad si samo s njim ili kad smo mi samo obitelj. I kad vidiš da su neke stvari, za koje ti misliš da te dijete nit sluša, nit usvaja, nit... Da su prošle, da su sjele, ukorijenile i ugradile i kad vidim da... Ali to baš nekad, iz nekog razloga se to uvijek očituje kad je nekakvo društvo, kad je... Kad je dijete u društvu druge djece il kad smo mi s djecom na nekom većem okupljanju, kao što smo bili na onom zajedništvu i onda kad sam odjednom vidio, ono, sve ima smisla s mojom K. Znaš, ono, predivna, društvena. I kažem, ono, neke stvari za koje ja mislim da me ne sluša kad joj ovak govorim, kao, samu teoriju, odjednom vidim da u praksi joj ožive, ne. I to je, tad mi sve ima smisla.

Majka: Da.

Otac: Tad mi sve ima smisla.

Majka: Da. Kad vidiš zapravo da neke stvari koje, ono, kao roditelj radiš i...

Otac: I ne čini ti se da uspjevaš.

Majka: Da, da, da.

Otac: I onda odjednom dogodi se neki klik u nekoj situaciji gdje vidiš da je uspjelo. Ili se okreneš unazad i vidiš, kroz, da je uspjelo, ali kroz jedan dugačak vremenski period, al vrlo polako, ono, malo po malo, a da nisi ni primijetio, ne. Tak da eto, tad ima sve smisla. I kad je...

Majka: I zapravo, isto to je možda važno. Znači da neke stvari na kojima nismo mi... Znači ima puno stvari, ima malo stvari zapravo kolko ih mi inzistiramo. Tipa, znači ne znam ono, higijena il tak neke stvari. Ali puno stvari želimo da one, da one pokupe, jednostavno da upiju, i kad jednostavno vidiš da to, da su one uspjele te stvari upit, a ne, ono, da smo ih mi „ispilili“ pa da zato to rade, nego jednostavno to je, to po meni je uspjeh.

Otac: Nisu doktrinirani sa nečim, nego su jednostavno popili ko majčino mlijeko, ono, nekakve možda i naše pozitivne karakteristike, jer oni upijaju i pozitivne i negativne, al kad vidiš da su upile i pozitivno, a ne samo negativno to ti je woow. Al to teško vidiš dok si sam s njima, nego vidiš kad dobiješ neko ogledalo u društvu, kad...

Majka: Da. I onda eventualno njihovu interakciju ono.

Otac: Da.

Majka: Kad one ne kuže...

Ja: Da jer vi njih znate najbolje kad su one doma, ali kad odete negdje i vidite kako se s drugima ponašaju, to je to.

Otac: Ili kad dođeš ti čuvat djecu pa nam kažeš one su stvarno super.

Majka: Da. Zapravo mi ni ne znamo kakve su.

6. Ima li situacija kada vam se čini da vaši određeni roditeljski postupci nemaju smisla?

Otac: Uvijek. Mislim, meni se, meni se općenito čini da roditeljstvo i to ono očekivanje koje sam ja imao šta ću, šta znači bit roditelj i ono šta stvarno je biti roditelj je, ono, različito. I čini ti se stvarno da puno stvari nema smisla. Znači, apsolutno nema smisla što ih nešto učim, nema smisla što govorim, nema smisla što upozoravam, nema smisla ovo, nema smisla ono. Al to što sam reko i u prijašnjem pitanju, na kraju...

Majka: Vidiš da ima.

Otac: Na kraju vidiš da sve ima smisla, al ti je potrebno da prođe vrijeme da taj smisao možeš uočiti. Ali u svakodnevnom životu, interakciji i zbivanjima se čini evo... ona može reć recimo,

čini se da nema smisla učiti ih da pospremaju jer ono, čini se da se neće nikad pomoći sa mrtve točke, ne. Ali ja sam siguran da ima smisla, makar iako ne vidimo napredak da, da ono, dok mi to govorimo i radimo da će to njima ostat.

Majka: Ali evo, ja recimo slažem se s tim dojmom. Ali ja sam, ja sam uvjeren da nema smisla raditi stvari, na neki način, to nekak, kak bi rekla ono, tiranija nad djecom, jer oni zapravo... znači duboko sam uvjeren da će to zapravo prouzrokovati na kraju samo bolje skrivanje.

Otac: Moraš objasniti.

Majka: Objasniti ću.

Otac: Jer tiranija je pregruba riječ.

Majka: Objasniti ću. Znači, mislim da inzistiráš nešto...

Otac: Prisila je. Znači, mislim da, želiš prisiliti da dijete nešto napravi čak ono...

Majka: S time da se to mijenja u smislu, naša djeca su stvarno mala, pa onda normalno da je to sad druga kategorija. Znači nekad se mora bit oštar zbog njihovog, ono, doslovno fizičke zaštite i ne znam, svakodnevnih stvari koje su opasne, znači ne govorim o tome. Nego tipa, ne mislim sad na nekakve, ono, zabrane, neke ono... Evo na primjer svi smo svjesni štetnosti ovih ekrana i isto ono svjesni smo toga i željeli bi imat veću kontrolu oko toga, ali ja recimo mislim da onak, i bit rigorozan u tome i sad to ono, ne znam, zabraniti potpuno, ukinut i ne znam ono, zaključat, bacit, sve porazbijat da bi to zapravo proizvelo možda kroz ono, neku tinejdžersku dob, možda nekakav bunt i skrivanje. S time da opet postoje, znači mi njoj stalno govorimo, ne znam, ona pita, traži jer neki njezini prijatelji, ona hoće kao i oni imati društvene mreže, i onda, al tu smo recimo, rekli smo joj: „Ne“, to je jednostavno preopasno i objasnili smo joj i govorimo joj uporno i nećemo joj dopustit dok nema barem, ne znam, 16 godina. Znači, gurat ćemo tu granicu što je, što je duže moguće. Ali opet ne mislim da je način, ono, ne, nećeš, gotovo, točka i to.

Ja: Da, razumijem, baš tiranija šta si spomenula već

Majka: Da. Znači mislim da to nije način. Znači možda će bit situacija gdje će me tražit, molit, kunit, plakat gdje ću ja morat ostat čvrsta i reć ne, ali ne tiranijom. Ne ono, kak bi drugačije to mogla...

Otac: Ne znam, ja sam tu malo, moram reć da se ne slažemo, oko svega šta je A. rekla, zato što kad govorimo o zabrani mi uvijek slikamo sliku zabrana u ovom ekstremu koji je ona rekla, razbij, zatvori, nema ili sve ili ništa. Znači ja jesam za zabrane jer ja isto primjećujem jednu tendenciju u društvu da se ne smije nikome ništa zabraniti. Mislim mi živimo u svijetu u kojem nam država brani puno stvari, i zabrane se mogu nekad promatrati kao zabrana je loša, ali zabrana i štiti. Znači, nas zakon ako je pravedan i ispravno donesen državni od nekih stvari i štiti, ali nam istovremeno zabranjuje da prelazimo granicu jer možemo biti kažnjeni. I taj mehanizam mora postojati u svijetu i taj mehanizam mora postojati u čovjeku, on mora biti... čovjek mora biti odgojen po tom mehanizmu jer mene je strah suprotne strane, šta će se dogoditi ako čovjek nije svjestan mehanizma, da može, ako neku određenu zabranu prekrši biti kažnjen. Ne pričam o ekstremima, ali recimo ako je vrag odnio šalu, ja sam onda za zabranu na određeni vremenski period, da se zabrani doslovno ekran ako sad pričamo konkretno o tome.

Majka: Dobro ja sam isto za vremenski period.

Otac: Ili da se zabrani više od nekoliko sati ili dnevno znaš. Ali mislim da je preidiličan svijet koji mi sebi želimo naslikati i svijet u kojem ne postoje zabrane. Jer ta svijet podrazumijeva da je čovjek savršeno...

Majka: Ma znam da. Ja isto nisam protiv zabrana. Recimo ja sam ona mama koja neću reć ono: „Ma kakve društvene mreže, ne ja to nemam, ne znam ja šta je to i neću to imati“. Znači ja isto koristim društvene mreže, znači ja ću ih rađe koristiti i rađe ću biti uključena i znat šta se dešava, bit ću toku i nekako ću to, rađe ću s njom to, ja bi htjela da kad ona jednom bude imala društvene mreže da se ne skriva od mene, da nema ono šest profila s kojih se skriva nego da bude kakva je i ja ću joj u tome pomoć. Mislim ono, kak bi rekla, rađe bi da budem njezin saveznik u tome nego da se ona skriva od mene. I sad mislim, to je jako onak, to je jako skliski teren, ali nisam protiv zabrana. Recimo evo konkretno, zabrana je to da ne može dobit društvenu mrežu dok nema 16 godina minimalno. I gotovo. Znači imaju neke prijateljice već sada i neke sestrične koje imaju 12, 13, 14 godina, ali ona neće imati i kod toga se držimo. Znači kužiš, znači nije da sam ja protiv zabrana, samo sam nekako to, htjela bi joj ostati, htjela bi svojoj djeci ostati... jer ja znam po sebi, meni su roditelji neke stvari branili, nisu pojma imali o tome i onda sam ja jednostavno se jako vješto mogla sakriti, a nisam im govorila o tome i ja to ne želim haha. Sad tu se mi možda razlikujemo u mišljenju, ali...

Otac: Da, ali to je opet stvar da ti promatraš svijet iz sebe, iz svoje perspektive i ti misliš da će se svako dijete sakrivati ako mu se nešto brani, a to ne mora biti. Znači sve je stvar ja mislim isto, ovaj, odgoja, navike i u kojim situacijama. A za ovaj primjer šta si ti rekla... stvarno se na ovom pitanju dugo zadržavamo... ali tanka je granica jer ti moraš biti jako dobro u samokontroli da možeš ovo raditi šta ona kaže. Znači drugim riječima, ovo šta si ti rekla ja se slaže, ali to je onda krovna svrha, znači ako ti želiš i pomoć da tvoje dijete i društvene mreže ispravno koristi i ovo i ono, onda ti moraš, onda to mora biti svrha. A ne može biti da to prelaze granicu tvoje samokontrole, ak me kužiš.

Majka: Ma mislim ne može to biti svrha kad ja koristim društvene mreže od prije nego što sam imala djecu. Kužiš, znači to nije, to sigurno nije krovna svrha.

Otac: Mislim pomoć djetetu možemo samo u onim stvarima u kojima smo i mi slobodni od nečega, razumiješ. A ne u kojima se i mi s nečim borimo.

Majka: Dobro, znači ja joj više nikad neću pomagati matematiku hahaha, s obzirom da je to moja prepreka.

Otac: Kruške i jabuke. Ajde ti na iduće pitanje, malo smo otišli u dubinu.

Ja: Meni to odgovara.

Otac: Ja općenito mislim da se pogled oca i pogled majke razlikuje i da je dobro da se nadopunjava i da je dobro da se nigdje ne ide previše u ekstrem.

Majka: Evo dat ću ti primjer sad. Recimo meni moja mama nikad mi nije dala da se šminkam. Ono kao: „Ma šta ćeš se šminkati, to je glupo, ti si mlada, nemoj se šminkati“. Znači ja sam njoj uporno i krala šminku i sve to, ali ona to znači nikad, znači nema šanse da bi ona mene našminkala. I onda ja, al sam ja ono, znači ja nisam odustala, naravno da nije to u meni, nije mi to učinilo da me prestane zanimati šminka, nego me samo još više zanimala šminka. I onda sam ovaj, ja sad, cure kad me pitaju ja ih nekada našminkam. Recimo M. sad želi imati skin-care rutinu i sve to i ja želim, ja bi joj radije da joj to sve pokažem i da onda ona to može, nego da joj kažem: „Ma joj šta će ti sad to, ti si mala“. Kužiš. Jel sad to možda kao...

Otac: Ajmo mi dalje jer ja se čudim da su one već 26 minuta tako dobre, pa ajmo dalje da ne postanemo...

7. Tko vam je najveća podrška u roditeljstvu (kako održavate, potičete te odnose, koliko za njih imate vremena)?

Otac: E sad si takla opet pitanje haha. Znači ja sam uvjerenja da jako puno upravo podrške u suvremeno vrijeme fali roditeljima. Prije su... znači, ja ne znam dal će se A. složiti, al ja mislim da smo zapravo tu jako bili zakinuti za podršku i tu prvenstveno ne mislim samo na fizičku podršku nego i na podršku da ti imaš osjećaj da neko s tobom tu, ko tebe isto tu onak, u nekim situacijama i savjetom i ohrabrenjem i nečim potiče na nešto, ne. Ovaj, i stvarno je za moderno roditeljstvo... prijašnja vremena su puno bolje bila posložena za puno većom podrškom, a ja zapravo opće ne znam koga bi naveo kao podršku, baš za mene osobno, kao za oca. Imam dojam sam većinu stvari morao i pokušavao skužiti sam, boreći se, moleći se, čitao sam neke knjige, pitao sam možda negdje nekoga, ali pffff, nije, nije to bila neka velika podrška. Općenito mi fali. Recimo njen tata je umro, moj tata je već dugo kak je umro, imam feeling da mi fali ta starija generacija nekih očeva koja bi meni mogla tu puno više dati podršku.

Majka: Znači meni, ja sam doživjela veliku, odnosno još uvijek doživljavam veliku podršku praktičnu i fizičku od moje mame. Znači za to zaista, znači stvarno, ono što možda sad on tolko ne osjeti, al ja kao žena jako osjetim i to da mi ona skuha da ne moram ja, da mi neš preuzme, da jednostavno... tu sam doživjela ono enormno, znači ja zapravo ne mogu nahvaliti koliko je ona meni pomogla kao podrška. Ali to je većinom zapravo samo u praktičnom dijelu. Fizičko u nekom drugom dijelu, tu smo se, čak smo se razilazile možda u nekim metodama odgoja. Znači definitivno i to ono otkad su bile bebe. Znači ona je ono stara škola: „Pusti ju da plače, ajde manje će piškit, nemoj skakat na svaku“, znači ja sam tu imala totalno drugačiji pristup roditeljstvu, znači ono odgovaranje na svaku bebinu potrebu, hranjenje, dojenje na zahtjev i te neke stvari što su njoj bile nepoznanica. I ovaj, ali, i to zapravo u tom kontekstu sam se morala sama snalaziti. Znači ono, Internet, knjige, isto sam s te strane bila totalno sama, ono, nisam imala nikakav taj support. Ali isto ono, znam recimo da mi je tata bio živ kad sam počela imati djecu da bi to bilo potpuno druga priča, jer su oni... ja imam još dva starija brata. I kad su oni imali svoju djecu, onda su moji mama i tata zajedno ono puno ono djecu uzimali i vodili, ono to je bila potpuno druga priča. Ona sama to nije mogla. Ali isto ono, nekako nisam imala... čak i ako su se našle neke moje prijateljice ili poznanice moje dobi, s kojima bi baš imala djecu iste dobi kao i moje, tako je teško uskladiti rasporede, tako je teško opće ono se s nekim imati i održavati odnose.

Otac: I moraš uzeti u obzir da smo mi barem dvoje od troje naše djece, ovih dvoje mlađih, odgajali u vrijeme korone...

Majka I to isto da.

Otac: ...za sad iskustvo odgoja. Znači, fizički smo bili odrezani od svijeta i bili sami s djecom. Čak u nekim situacijama i njena mama... čim bi posumnjali da neko šmrca ne može nam više ni pomoć, znači bila je i ona sama bolesna. I to je tak da nama osobno, naše iskustvo je baš da smo ono bili bez velike pomoći.

Ja: Zapravo ste si jedno drugome bili najveći oslonac.

Majka: Da.

Otac: Jedno drugome najveći oslonac, najveća podrška, nekad i najveći ono, neću reć suparnici, ali taj antagonizam, ono, otac – majka, različit, isto. Kažem, ja... ono što ona kaže, ona je... hvala Bogu na njenoj mami ona je isto njoj puno pomogla, al meni je tu bilo...

Majka: Da, ti nisi osjetio.

Otac: Nisam osjetio, al kažem ti u smislu ono kad trebaš od nekog savjet, ne znaš kog, ne znam kome se okrenu. Molio sam se Bogu evo. To ti je opet moj odgovor na sve. Čitao sam Bibliju, tražio sam odgovore. Bog je Otac pa sam onda ja išao od Njega učit direktno.

Majka: Da. Al baš je to ono, to je baš... baš sam se deprimirala sad haha.

Otac: Meni su ova tvoja pitanja tako dobra i tako mi osvještavaju neke stvari da sam ovaj, sada bi se sa tim bavio još.

Majka: Još je jedno pitanje?

Ja: Još je jedno da.

8. Što vam je prije u roditeljstvu bio izazov, a sada ste tu prepreku uspješno savladali? Možete li dati primjere kada ste uspješno riješili situaciju?

Otac: Ja mogu reć da sam znao dosta burno i onak panično reagirati kad bi mi dijete bilo bolesno. Jer kak je meni otac umro kad sam bio jako mlad na neki način suočit se sa... čim je negdje oko mene bolest neka u pitanju ja sam ono, mene je znala hvatat nekakva tjeskoba, stres, panika, nešto, ne. A sad sam skužio, baš sam nekidan razmišljo da bile su i bolesne ovih dana, da sam na neki način, da mi je bio izazov na neki način zadržat ono, smirenost i pozitivan stav, ono, „Ma ovo je samo bolest koju ćemo pregrmit“, da mi je sad to ipak postalo, ono, malo lakše.

Majka: Da. Njega bi ono, prehlade i bolesti bacile u debru.

Otac: Da. Mene je znalo ono, do te razine, da znao sam imat crne scenarije. Kažem mislim da je to prvenstveno zbog toga što ono, sam imao to iskustvo da sam kao dječak, da mi je umro tata i ono, podvuklo se negdje u podsvijesti. Ali sad sam skužio da sam se, i moram to reć zbog njenog utjecaja, uz A. da sam zapravo promatro kako ona pozitivnije puno više razmišlja o tim stvarima jer sam se ja malo onak, učio tom pozitivnom stavu, onak ponavljat si u glavi: „Ma ne ovo je još samo jedna bolest, trebat će malo, bit će gnjavaža otić doktoru, izvadit krv, lijekovi, ovo, ono, al proći će“. Znaš, ne bi me tolko više ovaj, tjeskoba zakopala, ne.

Majka: Ja se opće ne mogu sjetit. Jel se možda možeš ti nečeg sjetit?

Otac: Pa ja mislim evo, ono što ja primjećujem. Znači, imala si, ak smo transparentni skroz, onu svoju fazu sa vikanjem, gdje si onda isto imala određene situacije sa tim i dok si tražila Boga i vapila za pomoć se smanjilo to.

Majka: Dobro, smanjilo se je.

Otac: Tu i tamo bi i dan danas znali viknuti na svoju djecu i sve, ali cilj nam je da ne vičemo uopće, ne. Ali, ovaj, kad ih imaš troje...

Majka: Ali evo to mogu, to mogu recimo reć kao baš ono, fakat, to je neka stvar koju mogu istaknut kao baš neku, onak pobjedu, i da se uvijek ispričavamo djeci. Znači da se ispričamo. Čak i kad je teško i kad misliš ono čovječe, ma u pravu sam, a ti si malo dijete koje treba slušat. Ali ako sam ja pretjerala, ja ću se ispričat. I puno puta smo se ispričali i rekla bi: „Nisam trebala tak vikat, nisam trebala to napraviti, oprost, jel mi opraštaš?“. Znači dat priliku djetetu da se, da oprost. Mislim to mi je ono, znalo mi je bit teško jer sam baš skužila da se radi ono, o mom ponosu. Ja moram pregrist svoj ponos, ja njemu moram dat sad priliku da ona meni čak kaže: „Neću ti oprostiti“. Ali naravno da su uvijek htjele oprost. Ali eto to možda... bila je jedna faza vikanja, znači ja sam upala u začarani krug.

9. Je li ima nešto što bi vi htjeli nadodat?

Otac: Čovječe, jako smo puno toga pokrili, nemam dojam da bi sad nešto nadodavo.

Ja: I to je u redu ako je odgovor.

Otac: Ne znam jel misliš jel bi nešto savjetovali ili...

Ja: Ma ne, nego čisto ako nešto mislite da je važno za temu, a da se nismo toga dotkli i mislite da je još važno. Sad imate priliku za to.

Otac: Ne. Mislim da nema.

Majka: Mislim ja bi evo za kraj rekla to, djelomično je obuhvaćeno pitanjima, ali da sam se ja, to je isto možda zbog osjećaja te izolacije i toga što nismo imali podršku ili bili toliko u kontaktu s drugim roditeljima, da smo se... ja sam se bar često osjećala ono totalno ko promašaj, kako se to kaže failure. Da ono... da neuspjeh.

Otac: Pa to smo pokrili. Čini ti se da ne uspijevaš, a onda skužiš da...

Majka: Ali ne samo zbog toga nego ono zapravo kad dođeš u kontakt sa drugim roditeljima i kad vidiš da neke stvari su razvojne i da tako sva druga djeca i da roditelji isto te stvari, onda ti malo bude lakše. Jer kužiš da nije to stvar tvog osobnog neuspjeha.

Otac: Da i nešto prođe, nešto bude faza i jednostavno prođe jer je faza. A mi ono navikli na sve... E ovo bi ja dodo. Da se mi danas u tom nekakvom nastojanju i grču da se što više sa svojom djecom bavimo, možda više nego... Znači ja se sa svojom djecom bavim i provodim vrijeme sa svojom djecom. Evo P. ima 3 godine i ona je doživjela više nego što sam ja u 20 godina. Znači intenziviralo se. Dobro meni je tata umro kad sam imao 12, ali općenito i da je ona... Znači sa mnom se nitko toliko nije bavio, ne. Mi, mi se užasno puno bavimo i onda smo u kušnji da na te neke faze koje jednostavno su prije roditelji i stari mahali: „Ma proći će, proći će to je sam faza, proći će“, mi sad ono, neš se pojavi, ajmo čitaj literaturu, surfaj internetom bavi se... ono na puno stvari imam osjećaj da moramo reagirat, a zapravo možda samo trebamo biti cool i pričekat da prođe i zapravo sa reakcijom ne posvještavat još više to, nego onak... ne znam, ja bi evo to možda više volio da sam znao prije, znaš ovaj, malo bio opušteniji roditelj. Kužiš.

Majka: Da, to svakako.

Otac: Jer ovo te stalno, znaš, stalno si, stalno si u grču jer stalno nešto...

Majka: Ja definitivno mislim... evo mi znamo ljude koji ono, evo ovi koji imaju osmero djece, znači oni su toliko opušteni ljudi da ti ono... mislim naravno da ih mogu imat osmero. Mi smo ono živce izgubili, zato... ne zbog toga kakve su one, nego zbog toga kakvi smo mi haha. Jer smo se mi oko svega živcirali.

Ja: Ali zato što vam je stalo baš jako da one izrastu upravo ovakve kakve jesu.

Otac: Pa da, ali s tim onda možeš napraviti kontra efekt i nekakvu štetu jer si previše, previše si uključen, previše si u njihovim životima, previše sve, na sve reagiraš i onda te one promatraju takvog, kužiš.

Majka: Da, ali ono, tipa neki roditelji normalno razdvoje djecu, stave ih u svoje sobe, plaču par noći i to, ali ono ne znam, ne, ja nisam dala jer ono, to im je sad potrebno, meni je isto lakše i evo takva stvari. Znači mi smo tu sebe pregazili da...

Otac: Mislim nama su bili roditelji u gostima gdje im djeca, ono, znaš ono, padaju na glavu niz ove stepenice i takve stvari, oni budu cool ono. Da mi, smo baš onak, A. i ja... A. i mene promatram, mi smo baš stražari nad našom djecom, a oko tog stražarenja je fora da si strašno napet i jako te troši. Kužiš. I možda smo mi ne znam... znam evo M. jednu školsku prijateljicu koja do sad već tri put slomila ruku, ne. Ali moguća je i nesreća i sve, ali mi smo baš, smo ono... uvijek smo pokušavali predviđati stvari da ih sačuvamo, ne. Tak da eto to je to. Ne znam zašto sam to dodo, ali eto.

Majka: Evo ga, to je to onda.

INTERVJU 7

Majka triju djevojčica (15, 13, 10) i dječaka (1)

Ja: Ovaj je intervju u potpunosti anonimno te se snima isključivo u svrhu izrade diplomskog rada za koji će se dobiveni podaci i koristiti. Jeste li suglasni i dopuštate li snimanje ovog intervjua?

Majka: Naravno.

1. Što vam u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija i kako te emocije potičete?

Majka: Mene najviše veseli kao roditelja to što sam roditelj. Znači u pravilu, cijeli svoj život sam htjela biti roditelj, imati djecu, imati puno djece i to mi je najvažnija stvar na svijetu. Znači, moja djeca i ono što osjećam svaki dan kada ih vidim i kada znam da ih imam. Znači, ja sam na neki način za sebe možda loš roditelj zato što apsolutno... ne znam ja kak bi ja to riječima opisala. Svaki roditelj voli svoje dijete i to je naravno normalna emocija i jedina ispravna stvar. Ali ja nekad stvarno mislim da ja previše volim svoju djecu jer uspoređujući se sa nekim drugim roditeljima mislim da bi si mogla olakšati neke stvari, ali ja to ne mogu. Ja sam veliki emotivac, ja kroz sve u životu idem srcem, a onda samo možeš zamisliti koliko je to

kad su djeca u pitanju. Znači, moje strpljenje je neograničeno, ja nemam, bar za sad neku liniju pucanja, ja tu uz njih u svako doba dana i noći. Znači ja nikad nisam umorna, ja nikad nisam neraspoločena, ja nikad nisam... znači apsolutno nikad. Ja mogu biti, ja jesam nekad ljuta i to je sve normalno, ali ja nikada nisam i nebi mogla reći svom djetetu da ja njemu nešto ne mogu pomoć ili da nemam vremena za njega. Znači do te granice sam ja roditelj, sto posto. Znači ne... ja sam prije svega roditelj i mama, a onda sam sve ostalo. A da li je to dobro, to ćemo raditi intervju za nekih godina kad moja djeca postanu samostalna, barem ove tri starije pa ćemo vidjeti da li sam pogriješila, da li stvarno treba ići srcem ispred svega ili ipak treba biti razum i misliti malo više na sebe. Eto time bi zaključila ovo pitanje, mislim da je okej.

Ja: Još ću te samo pitat, kako potičeš kod njih te pozitivne emocije.

Majka: Pitaj slobodno. Ja smatram da djeca, ne da smatram, nego sam sigurna u to, da jedini način poticanja bilo čega kod djece je primjer. Znači da možeš pričati cijele dane, možeš ne znam šta, ali ti si onaj kojeg oni gledaju, ti si onaj kojim se oni uspoređuju i kojima si jedino važan i kako moje cure rastu, na njima to najviše mogu vidjet, M. je još premali, vidim u nekim njihovim, ne nekim, u većini stvari, koliko su im važne stvari koje su meni važne, kako se to sve manifestira na njih i tu mojoj sreći nema kraja. Znači, stvarno mislim da sam jedan dio, nije sada da se ja smatram ni najpametnijom ni najboljim roditelje, dapače, mislim da sam toliko puta pogriješila, ali uvijek zato šta me srce vodilo, uvijek samo zato. Tako da mislim samo primjer, mislim da primjer. Mislim da smo apsolutno mi ti koji smo najvažniji, u svakoj komunikaciji u svakoj stvari. Znaš ja ti sad mogu dati odgovore iz dva kuta, ko majka malog djeteta i ko majka tinejđerice i zato je taj dio... ja sad već vidim neke svoje refleksije kako se odbijaju, znači na koji način mi se vraćaju. A da si sad došla su E., A. i L. male ja bi nadobudno još uvijek mislila za hrpu stvari kako je to, to, to, to... kako je bitno za školu... ja sam bila toliko uvjerena za školu... sve šta sam mislila za školu sam okrenula u glavi. Da mi je to neko reko prije 5-6 godina dok je E. bila osnovna škola, ja bi rekla nema šanse da ću ja promijenit. Ma nema šanse Nikolina, koliko sam ja bila u tim svojima idealima uvjerena i koliko mi se sve okrenulo. Tak da ono stvarno cijeli život učimo, cijeli život mijenjamo se i to je sve normalno.

2. Što vam u roditeljstvu donosi najviše neugodnih emocija i kako se nosite s njima?

Majka: Neugodne emocije. Neugodne emocije, znači, pa ne znam na koji način...

Ja: Kada ih najviše osjećaš recimo?

Majka: Pa u pravilu te neke neugodne emocije su sada najviše kod E. i A. koje su 16 mjeseci razlike i koje sad, znači: „Zašto si obukla tu majicu, ja sam htjela tu majicu“, znači to je, njima je najveći problem na svijetu sad šta će obući sutra u školu, tako da oko tu svađa... ja uporno ne mogu vjerovat da se oko toga mogu uopće prepirati, al to je sad ta neka faza. Znači taj dio ono.. ali ne mogu ja sad reći da sam ja tu nešto neka loša emocija, nego jednostavno, dođeš, povučesh crtu, gle ne možeš tako i gotovo i u svoju sobu i ti u svoju sobu i kraj priče. Rekla sam i tu, u tom, u tim nekim emocijama se ne zaplićem puno jer znam da su nerealne, jer znam da reagiraju totalno neprimjereno, da to iz njih izlazi hormoni, ludost i neke stvari i onda oko toga ne obraćam opće toliko pažnje. Puno su mi važnije neke stvari kao kad smo mi svi za stolom, kad mi pričamo, kad se mi... uspomene. Znači za to živim, za naša druženja, u bilo kojoj situaciji mi zajedno. Ovo su mi nebitne stvari. Znači svaka trenutno sad, nazovimo ju neugodna situacija mi je zapravo nebitna. Jer hvala Bogu, zdrave su, mislim da imaju sve što im je potrebno i više od toga, znači mislim da sam napravila jako dobar posao, i D. i ja naravno mi, ne ja, uvijek mi i da sad samo treba malo usmjeravati i držati pod kontrolom u ovom ludom svijetu i da će to bit super.

3. Imate li ponekad u nekim situacijama vezanim uz roditeljstvo osjećaj da ste potpuno uronjeni u aktivnost s djetetom i da ste izgubili osjećaj za vrijeme i sve što se događa izvan te aktivnosti/situacije? U kojim situacijama/aktivnostima s djetetom vam se to najčešće događa? Opišite malo to iskustvo.

Majka: Znači u pravilu cure su stvarno samostalne. Posebno ću njih posebno ću M. sad u ovom odgovoru. Znači jer njih tri mogu bliže, a M. naravno ne mogu u tu grupu. S njima šta god da radim sada, znači one su te koje određuju vrijeme, zato što njima brzo, kak bi rekla... one sad traže prostor za sebe i ja to poštujem. Poštujem ako je po pravilima kako smo se dogovorili i uvijek pokušavam biti realna i poštovati dogovor jer mislim da je to izrazito važno opet kod pružanja primjera. Ako sam ti obećala, dat ću apsolutno sve od sebe da ispunim to obećanje i uvijek ga ispunim. A, jer očekujem da će i tebi to isto značiti koliko je značilo i meni, a isto tako koliko ti je značilo jer sam izvršila obećanje. Tako da s njima, one su te koje određuju granice, kad se tiče, što se tiče škole, plakata, znači sad ovisi, nekad će one napraviti same. Htjela sam reći, samostalne su u smislu da stvarno ne mogu reći da je ovo svaki dan, da mi svaki dan radimo plakate ili se pripremamo za test iz matematike, to su neke izvanredne situacije. Mogu čak reći da ni na tjednoj bazi nisu svaki tjedan, da nekad prođe dva-tri tjedna da nitko ne traži našu pomoć. Ali eto nekad se potrefi, ko jučer u istom danu, da i jedan i drugi imamo posla, ali ovoga... Tako da s njima, nekako da se to završi i uvijek njih

slušam sada. Kad me one trebaju ja sam tu i one to znaju, ali im ne želim skakati po glavi, puštam im da imaju svoje vrijeme za sebe. Kod M. s druge strane maksimalno se trudim da sam s njim. Znači, ono vrijeme kad je budan sve je njegovo. One to poštuju i isto paše im, isto u ovoj fazi, tako da smo se baš dobro poklopili. A M. je sada, gledaj, koncentracije nema, znači pet minuta je dobro... ma kakvi pet minuta. Mi ujutro, znači on se diže u sedam i u devet odvodim njega u vrtić. Znači mi od sedam do devet, mi prođemo sve šta možemo proći. Znači u hodniku igramo nogomet, onda imamo male loptice koje ovako moraju skakat, to ja moram stajat na ovom tu stupu, znači ne smijem se pomaknut, onda idemo raskopat vlakić, složit vlakić, onda idemo... Znači mi sve prođemo i na kraju upalimo Teletubbiese dok pojede zdjelicu Čokolina, šta već i nakon toga umivanje, pranje ruku, oblači jaknu i ajmo u vrtić. Znači, to je njegovo vrijeme od sedam do devet. Onda u tri kad dođemo doma opet je tu, dobro tu D. i ja kombiniram kad on dođe s posla, ako ja imam nešto u kući on ga izvede, on je s njim vani ili ga zabavi, ali isto maksimalno ni u jednom trenutku, ja ni jedno od svoje četvero djece nisam rekla da nemam vremena, a da mu nisam objasnila zašto nemam vremena i šta moram napraviti jer oni stvarno sve razumiju. Oni stvarno sve razumiju, oni sve znaju. Kolko god su mali, kolko god misliš ne znaju oni ništa, to ih sve gradi ko osobe. I osjećaju, taj osjećaj koji imaju, osjećaju osjećaj sigurnosti, osjećaju osjećaj tvog tona glasa, sve osjećaju. Tak da ono, ne znam jesam opće odgovorila sad išta na ovo pitanje jer odem možda malo previše u širinu.

Ja: Ne, meni stvarno odgovara, da pričaš o svemu što misliš da je bitno.

4. Ima li situacija kada vam se čini da su vaši potencijali iskorišteni na pravi način? Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?

Majka: To ti je ono što sam ti ja sad rekla. Što su sad cure starije pa se već manifestira ono nešto tvoje, nešto što im je važno. Znači, meni je izrazito važno, ne znam jel sad dobra riječ tradicija. Ali taj neki osjećaj pripadnosti, od kuda dolazimo, što se kod nas... sad je možda bezveze malo ovo, ali što se jede za Sesvete, šta se jede za Uskrs, šta se jede za Božić, da je u nedjelju, znači, ručak od juhe do kolača. Znači, reko bi neko nije važno. Ajde ti sad dođi u nedjelju kod mene pa da nema kolača, pa kad bi me moja pogledala kak to misliš, mislim već u subotu mi ujutro radimo plan koje kolače pečemo, šta ćemo. Znači zna se da mora bit. Gle opet, sad se opet vraćamo na ono prvo pitanje, kad se na uštrb se, nekad bi mi pasalo da nije ništa, ali onda kad nas vidim sve za stolom, to su ti: „Joj znaš mama kaj je bilo u školi, pa znaš šta je ovaj danas napravio, šta je ovaj reko“, tu ćeš ti saznat, nećeš ti saznat da dođeš u sobu i kažeš: „I šta je bilo?“. Znaš, davno su prošla vremena: „Što ti se danas najljepše

dogodilo u školi, i što ti je bilo i što te rastužilo?“. Tu sam psihologiju isto davno ja prošla, ja sam ti sve to prošla, i onaj jedan, dva, tri, brojim do pet, brojim... ma broji ti do sto.

Ja: Da, to u jednoj fazi stvarno prestaje

Majka: Da, da, da. Ne da prestaje, nego ono, rijetko kad je kod mene i djelovalo da ti iskreno kažem jer opet oni znaju da one mene mogu vrtiti i tako da. Tako da u pravilu mi je taj dio super šta vidim da im je postalo važno ono šta je meni bilo važno i što mi je naravno i sad važno. Nije to sad samo hrana, nego i općenito odnos prema starijima. Znači, gle mi se šecemo po cesti i ja vidim, vidim da dečki idu sa treninga, njih troje ih prolazi, nisam ja nitko i ništa, ali da danas djeca prođu pored nekoga, a ne kažu dobar dan. Znači meni je to tužno. Evo sad ću biti najfinija moguće i najjednostavnije reći ću da sam tužna onda. Ja svoju djecu „ubi“ sa dobar dan. Znači to mi je bilo, znači otkad su počele pričati, kad bi prošle po cesti, znači ako nisu rekle dobar dan, ja sam pola sata pričala i objašnjavala da moraju reći dobar dan, da moraju pozdraviti, da moraju... Danas kad dođeš na informacije i kad ti netko nešto kaže, kad mi na roditeljskom... Nina jel ti možeš vjerovati da djeca u osnovnoj školi, da roditelj kaže na roditeljskom: „Ja sam uzela sve, ja više ne znam šta da radim s njim.“, jedan roditelj za svoje dijete od deset godina, karikiram, sad nije bitno, 10,12, 9... kaže da ne zna šta da radi. A šta da taj učitelj onda radi? Šta da ovo društvo radi ako ti sa svojim djetetom od devet godina ne možeš doći na kraj. Meni je to nezamislivo, oprostite, al nezamislivo. Ili kad veli, navode neke primjere ono, da oni jednostavno ne znaju šta da rade s djetetom svojim.

Ja: Prvo moraju početi od sebe, a ne od djeteta.

Majka: Pa u tome je stvar, znači šta sam napravila krivo. Šta sam napravila krivo? Znači definitivno sam nešto napravila krivo. A to je da si ga maknuo od sebe, da ga odgajaju neki drugi ljudi. Jer kažem ono, pa ne ide se mojim curama u plastenik, čupkat tamo. Moja E. ti je za to pa Bože oslobodi. Ona dođe, nju koči na prvoj gredici, onda počne one fore znaš: „Kaj je sad tu trava?“, pa onda počupa tri mrkve. Prošla sam ja to. Pa ja dođem šest puta pa joj pokažem šta je trava, a šta je mrkva pa šesti put ona odustane i čupka travu. Znaš. Mislim u meni je, para ide na uši, ali ja to ne pokazujem. Znaš ono, jer te moram učiti da nije život, ono, moraš se snać, moraš, moraš, jednostavno moraš, daj Bože da ti sve bude složeno, ali šta ako ne bude, šta ako ne bude. Da ne znaš, ne znam, najosnovnije neku stvar, da ćeš gladan ostat u 21. stoljeću, pa ne mogu to dozvoliti. Znaš ono, da kak ta biljka raste, kaj se ono... pa nisu to ne znam kakve, pa nije to ubojstvo, to su stvari, to je opća kultura nekada bila, opća kultura. Za mene je to i danas opća kultura, reći Dobar dan, ili ne znam šta ono. Kaže D., išo

je sad nešto u Arenu s jednim čovjekom, a E. i L. su bile u kinu pa su se našli i kaže kako je bio sretan, one dolaze i ona: „Dobar dan, ja sam E.“, pružaju čovjeku, E. kaže: „Ja sam E.“, L.: „Dobar dan, L.“ i pružaju čovjeku prve. Kaže ono D., znaš ono kad te tvoje dijete izuje iz cipela, ono da to u snu nisi očekivao.

Ja: Nevjerojatne su.

Majka: Nevjerojatne. Znaš ono, i ono dođeš i mislim ma boli me briga za onu dvojku iz informatike, ono o čemu pričamo. Pa ovo je, ovo je bit. Ali sad opet dođeš do toga, da li je bolje, tko će na kraju priče bolje proć? Da li će ovi moji koji, opet ih, koji ko i ja idu kroz sve srcem ili ovi koje boli briga za sve. To je moj jedini strah. Da ih, da ne pretjeram sa tim srcem i da ne dođu negdje na zid, ali i onda znam da ih učiš, da uvijek moraju reći kome drugom nego tebi, da će doć prve i da... evo ne znam, jednostavno svaki dan neka nova borba ono stvarno, opće ne znam di sam otišla u kojem smjeru.

Ja: U pravom smjeru si, bez brige.

Majka: Ne znam opće kaj je bilo pitanje sad? Šta smo mi pričale?

Ja: Ovo je bilo: „Ima li situacija kada mislite da su vaši potencijali iskorišteni na pravi način....

Majka: Apsolutno da, zaključak kratko, apsolutno da, u širinu smo odgovorili evo na svim.

Ja: I koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov.

Majka: Evo E., L., evo sve ovo, dobar dan, evo sve ovo da.

Ja: Zato te i nisam prekidala. Ja mislim da je to nešto za što bi se svaki roditelj trebao danas pobrinuti i da je to dana postao pravi izazov reći dobar dan ono najosnovnije.

5. U kojim situacijama se osjećate da sve što radite kao roditelj ima smisla?

Majka: Evo to su te stvari, par i primjera je bilo.

6. Ima li situacija kada vam se čini da vaši određeni roditeljski postupci nemaju smisla?

Majka: Naravno, naravno. U pravilu sada jedino primjer što... ja nemam ništa svojoj djeci za prigovoriti osim što možda su malo lijena što se tiče škole. I taj dio me... toliko imaju potencijala, a ne iskoriste ga do kraja, eto jedino to mi je žao, jedino to što nikako... ja toliko puta više sam, mogla sam prevrtiti taj film i samo u sobu puštat im, stalno jedno te isto, žao mi je kaj ne shvaćaju, ali dobro to mogu ja sad sebi predbacivat, kome drugome nego sebi.

Znači u tom nekom periodu možda sam trebala biti stroža i postaviti granice drugačije. Znači kad ti prevališ taj jedan dio od one osnovne, od četvrtog razreda pa prema gore. Do četvrtog razreda ono što je najvažnije sad kad gledam, naučiti ih da budu samostalni i da znaju organizirati svoje vrijeme, e ako tu podbaciš onda imaš problem poslije. I ja sam tu podbacila. Znači to je definitivno smatram da sam loša bila jer one imaju tu lošu koncentraciju, ne znaju si organizirati vrijeme učenja, eto. I onda mi je žao nekada jer izgube toliko vremena za nešto što bi napravile za dva sata. Eto tu se smatram da sam bila loša. Da sam tu bolje, da sam bila stroža, ali ja sam uvijek bila, ma mi se možemo sve dogovoriti, kak se ja sa svojom djecom ne bi mogla dogovoriti, pa ti zatrepće okicama, pa suzica u oku, može, O.K. Što si ti sad zamislila, šta si htjela tak ti je bilo moje i onda ona kaže: „Ja bi sada išla pogledati ovaj crtić i nakon toga idem napisati svu zadaću“ i ja svaki put, ali svaki put Nina kažem: „U redu, može“. Ali svaki put se u periodu nešto promijeni, naravno to da ja popustim, a ne one. I onda ti se to malo nagomila, onda ti se složi ta neka slika da one znaju da mogu s tobom raditi šta hoće, a ja sam uglavnom bila doma, D. je tu bio malo stroži, ali njega nije bilo on je na poslu. Tako da ja sam tu bila loša, to mi je definitivno. I sad na kraju imaju i one taj problem, da, da, kažem treba ima puno vremena da se koncentriraju, krenu, da stvarno kvalitetno... ja kažem: „E. pa ti da dva sata radiš kako treba pa ti napraviš čudo.“, ali evo tu je taj neki, to je ja mislim jedina stvar koju si predbacujem, to što sam ja išla da ću ja biti prijatelj svojoj djeci, ipak sam tu malo pretjerala. Treba ipak granica malo biti čvršća. Eto to, to je to. Drugo ništa.

7. Tko vam je najveća podrška u roditeljstvu (kako održavate, potičete te odnose, koliko za njih imate vremena)?

Majka: Mislim da mi je najveća podrška sestra i mama. Mama sa primjerima koje nam je davala kad smo bile male s time da je ona bila puno stroža nego što sam ja, apsolutno, ja opće nisam stroga. A tata on nije bio strog uopće i zato je bio savršen, znači al mama je bila čvrsta ruka. Znači od nje sam tu tradiciju, to okupljanje oko stola, ta kuhinja, te pripreme, sve ono kaj mi je išlo na živce sad vidim koliko volim da je bilo tako i kolko je važno u cijeloj priči. A što se tiče baš roditeljstva i taj dio, s obzirom da je seka četiri godine starija od mene, ipak isto ima četvero djece, mi smo se klapale, uvijek je ona bila prije u tim fazama. Tak da mi je ona tu super i još je isto učitelj po struci, tako da sa svim tim metodikama, didaktikama... Sjećam se dan danas kolko je učila, strašno, kolko je ona učila za taj faks to je bilo strašno. Tak da apsolutno, ako bilo šta, imam neku situaciju, ona je ta koju uvijek nazovem, uvijek. I onda nas dvije nekako donesemo zaključak šta ćemo, znaš. Tako da eto to ti je to. S time da se i ona s

godinama kao i ja mijenja i ono što smo mislile apsolutno da nema šanse, da nećemo, puštamo, ali opet držimo čvrsto sve konce u rukama. Eto mislim da je to sve.

8. Što vam je prije u roditeljstvu bio izazov, a sada ste tu prepreku uspješno savladali? Možete li dati primjere kada ste uspješno riješili situaciju?

Majka: Znaš šta, imala sam prije kad su počele, tu ću se sad na E. jer je najstarija pa je ona sve prolazila prva. Znači kada je ona bila tužna, ljuta na mene jer sam ja odlučila nešto, to me strašno mučilo. Znači nisam mogla zaspati, nikad nisam otišla u krevet da sam zaspala, a da se opet nisam vratila njoj da nismo riješile situaciju. Znači užasno me taj dio mučio jer sam htjela da shvati, da joj objasnim zašto sam tako postupila, zašto sam joj rekla da nekud ne smije ići ili ne znam kakva je bila situacija, nije uopće bitno. I mislila sam da ako ja to ne riješim s njom da će njoj to ostati trauma za cijeli život, da me neće voljeti, da će biti nesretna. A sad kak idu godine shvaćaš da si sam pretjerivo. Stvarno sam mislila da ona, toliko sam se davala u svakoj toj situaciji, mislim da sam tu isto opet pretjerala, da... naravno da će te voljeti i vidiš da te voli i sve to ima... evo kratko i jasno da stvarno ne idem u širinu, evo stvarno u tome, u ničemu drugome ovak nemam šta reći. Jednostavno i to kad ja vidim suzu u njihovom oku gotovo, gotova sam, nema ručka više, gotovo je, ono kraj svijeta, idemo rješavati problem. Znači ja sam drama i takva je i E. na kraju ispala. A L. je tu, ona je sva onako, ona je čvršća malo, ona je . uvjeren da će, da se sveto može malo zaobići te propise i pravila. A E. je sirota, tuče onu najtežu, tri koraka naprijed, dva nazad, znaš ono, nju sirotu uvijek sve dočeka, a ovu uvijek zaobiđe. Al takva joj je karta, takva sam i ja bila, ja joj samo kažem: „Molim te slušaj me šta ti govorim jer vidim da ti je takva karta složena, pa ono u tim nekim stvarima poslušaj što ti govorim jer ti govorim iz iskustva“, al ne možeš, moraju oni proć kroz sve i možda je to ipak i najbolje, najbolja škola. Samo ne daj Bog nekog većeg zla, ovo sve ostalo... I baš me zanima kak ću se razvijati s M. Taj izazov, to će mi biti skroz novo, vjeruj mi skroz nova priča, to će mi ko da mi je prvo.

Ja: Vjerujem jer imala si tri djevojčice koje su uvijek pratile jedna drugu...

Majka: Da, on je uletio ko neki žrvanj koji te samelje i jednostavno nemaš puno vremena, vodiš se time čime se vodiš, u mom slučaju srcem i to je to i ideš. I onda i D. jadan šta će i on je totalno na moje pao, vidio je... Ne možeš ti, ne možeš protiv toga, to srce je strašna stvar koga kroz život vodi, strašna stvar. Ali ja kažem ništa u životu nije ljepše kad ti navečer legneš miran, sa čistom savjesti, zahvalan, kad možeš samo reći: „Bože hvala ti“ i ništa drugo i sve ti je jasno. Kad te ništa ne umori, kad nisi zavidan, kad nisi ljubomorani, tako ti se sve

onda u životu složi, zapravo je sve toliko jednostavno, a ljudi toliko kompliciraju, jer trče za nekim idealima, za nekim stvarima šta vide, a nitko ne zna šta netko u četiri zida nosi. Te slike mogu biti toliko iskrivljene i loše, a neko misli: „Pogle, pogle“, tak da, evo neću skretat s teme.

9. Je li ima nešto što bi vi htjeli nadodat?

Majka: Ne trebam, evo moj rezime ti je bio na kraju svakog odgovora. U pravilu ne. Mislim da smo toliko svi isti, a opet toliko različiti. I svako se vodi nečim i to je normalno, jer da smo svi isti to opet ne bi valjalo. Tako da sve te situacije, sve ti neki susreti, cijeli život se sastajemo i rastajemo s ljudima i sve je to na kraju normalno. Uvijek nekad misliš dok si mlađi da se ne znam šta, kako neko može, kako, zašto. Moja je A. imala nedavno situaciju u školi di je jedna curica, ne znam koja, došla u njenom razredu, uglavnom bila je situacija da joj se neko smijo, ismijavo, da se osjeti, da smrdi tako nešto, uglavnom ona je A. je došla doma i nije ona apsolutno bila u toj grupi, ali općenito taj njeni primjer njene reakcije na sve to. Nisam bila sto posto zadovoljna njenom reakcijom, ali kad sam sjela s njom i razgovarala ona se počela plakat, kad sam joj samo... Kad ti ideš u širinu, i zato je važan taj razgovor, kad joj kažeš da ti nikad ne znaš šta netko nosi u svoja četiri zida. Niko nije ovakav kakav je nasto samo od sebe, sve, svi smo mi formirani nečim. I tako da ja kažem, klasična priča, ti ne znaš šta neko nosi, zašto je to tako, jel ima za šampon, jel ima hormoni, pubertet, ovo, ono, ti ne smiješ tako. Nije ona, kažem, ali ono na kraju je ona cijelom razredu držala predavanje i sve se to riješilo super, ali u pravilu najvažniji je razgovor, povjerenje, apsolutno i uspomene, stvaranje tih uspomena, i što više držati se zajedno, što više. Nema puštanja, nema puštanja bez obzira dok smo živi, to su moja djeca. I bit ću dosadna i baba i mama sam dosadna i baba ću bit dosadna i ne znam kaj, kakav god mi je put zacrtan, ali uvijek ću bit dosadna i uvijek ću pametovati i uživat ću u svakoj sekundi. To je najvažnije, da radiš ono šta voliš. Eto to ti je to draga moja.

INTERVJU 8

Roditelji djevojčice (5,5 mj.)

Ja: Ovaj je intervju u potpunosti anonimn te se snima isključivo u svrhu izrade diplomskog rada za koji će se dobiveni podaci i koristiti. Jeste li suglasni i dopuštate li snimanje ovog intervjua?

Roditelji: Jesmo.

1. Što vam u roditeljstvu donosi najviše ugodnih emocija i kako te emocije potičete?

Majka: Evo mi imamo dijete od 5,5 mjeseci tako da nismo jako dugo roditelji, ali ćemo se truditi odgovoriti...

Otac: Na pitanja.

Majka: Meni najviše ugodnih emocija donosi trenutak kada beba napravi nekakav miljokaz, kada ga dosegne i kada mi vrati osmijeh, kada se glasno smije, kada vidim da dobro spava, da dobro jede, to je trenutno ono što me.

Otac: Da to je ono što se meni tiče da utječe najjače, barem kod N. i kada je, kada spava sam u drugoj sobi i onda kad se uspije sama uspavati i onda N. ono: „Ajme meni pa ona se sama uspavala“, ono kad nešto radimo s njom i onda kad vidiš da to stvarno uspijeva. Ovaj, to, i definitivno da, ono, osmijeh kad pokaže sreću.

Majka: Da, kada onako počinje imati interakciju s nama, kada uhvati igračku, kada te gleda, kada ti pruža ruke da ju digneš i slično.

Otac: Da.

2. Što vam u roditeljstvu donosi najviše neugodnih emocija i kako se nosite s njima?

Majka: Meni najviše neugodnih emocija donosi, znači, ta frustracija kada, ne znam, s njene strane, s bebine strane kada ne znam zašto, kada sve su joj potrebe zadovoljene, ali ne znam, jednostavno je dan ili se nije naspavala ili je nešto. Jednostavno šta god ja napravila, nosila ju, spustila, šta god, baš onak znaju nekad bit tako jake suze i to me baš onak, isfrustrira me. A kako se nosim s tim? Pa tako što si osvijestim to da je to mala beba, da je to jedini način na koji ona može komunicirati sa mnom, udaljim se, izađem iz sobe, udahnem tri puta, vratim se s osmijehom, smirena i eto tako se ja nosim sa tim neugodnim.

Otac: Pa da, ja imam isto to. Najčešće to neki umor, ljutnja izvana, ovaj, koja mi onda, ono, u interakciji s njom, ne znam, jednostavno imam manje strpljenja, pa kad ona je umorna, neće ona odmah zaspat ili nešto napraviti, jel, ili jednostavno eto je nervozna, ja sam još nervozniji jer eto od prije sam još donio neku nervozu. A isto tak se nosim, malo se udaljim udahnem, mislim ne ono udahnem i idem dalje nego doslovce ono sjednem se i onak: „Ajme meni okej to je beba, ajmo dalje“, ono ja sam tu odrastao, jel.

3. Imate li ponekad u nekim situacijama vezanim uz roditeljstvo osjećaj da ste potpuno uronjeni u aktivnost s djetetom i da ste izgubili osjećaj za vrijeme i sve što se događa izvan te aktivnosti/situacije? U kojim situacijama/aktivnostima s djetetom vam se to najčešće događa?

Majka: Pošto je ona još malena nema konkretne nekakve igre, ali definitivno evo trenutno je budna maksimalno dva sata i tih dva sata stvarno nekad stvarno onako traju pet sati jer onak baš nekad bude zahtjevno, ali nekad se stvarno desi da ne znam di je proletilo, da ja skužim: „Ajme ja tebe već trebam ić uspavati“, ono daje mi već neke znakove umora, a to su na primjer situacije da evo kad, sad se krenula okretati, pa kako se okreće, kreće se, znači shvatila je da može promijeniti položaj i to je onako baš, evo vesela je oko toga i tu sam ja uz nju, igram se s njom ili šetnje sa psom i s njom, evo tu jako brzo prođe vrijeme. Tako da nemam onda osjećaj za vrijeme, jel.

Otac: Pa ja najčešće nemam osjećaj za vrijeme, tako da, ovaj, kad god se igram s njom samo onako, vrijeme je ono, ide a opće ono ne gledam na sat niti imam osjećaj koliko vrijeme ide, samo sam s njom. Al možda evo najviše kolko vrijeme prođe osjetim kad ju kupam, ovaj, tu ono proleti pol sata, a ja sam ju tek ono okupo, obriso, obuko i to, al eto vrijeme ode.

4. Ima li situacija kada vam se čini da su vaši potencijali iskorišteni na pravi način? Koje situacije u roditeljstvu za vas predstavljaju pozitivan izazov?

Majka: Ja mislim eto da su moji potencijali stvarno iskorišteni. Mislim da mi je studij isto predškolski, rani predškolski odgoj i obrazovanje, da mi je studij taj donio baš jako puno sigurnosti u mom pristupu prema odgoju, prema igri, prema očekivanjima za dijete, jednostavno znam da je, iako je jako mala beba, da je i čovjek za sebe, da ima svoje emocije, da poštujem njenu ljutnju, njenu frustraciju, njenu potrebu i za dodirima, a i za samooćom, za ono, kad vidim, evo to mi se baš sad nedavno desilo, vidim da nešto može sama, na primjer uspavati se i to mi onak bude: „Ajme ne, pa zašto me više ne trebaš“, tako da evo. Mislim da

me studij stvarno pripremio, evo ti moji potencijali da su iskorišteni, da ja stvarno pratim njene znakove spremnosti i njene znakove da ne treba i sl. Puno pjevam evo, puno joj pjevam.

Otac: Pa da, meni je malo teško to procijenit jer pošto je toliko mala i nemam još neki feedback od nje, ali pa ono svaki put kad vidim da je zadovoljna smatram da radim dobar posao u malim stvarima evo. Svaki put kad mi se osmjehne znam da, eto da ima neko pozitivno sjećanje na mene.

5. U kojim situacijama se osjećate da sve što radite kao roditelj ima smisla?

Majka: Znači, mislim da, znači situacije u kojima vidim da sve što radim kao roditelj ima smisla je onda kad vidim da evo, jako je bilo teško prihvatit to da, ne znam, sad bi ona trebala spavati u svom krevetiću, da je to stvarno dobro za nju iako je meni možda puno lakše da bude sa mnom, čisto ono jer ona neće plakati, ali vidim da ima smisla da se ja deset do dvadeset puta po noći dignem na početku, jel, kad je imala mjesec-dva, a sada ne zna, dva-tri puta, vidim da to donosi svoje plodove i da je i ona evo sretnija, odmornija, da je vesela beba. Mislim da će se L. složiti sa mnom.

Otac: Jes, nemam što za dodat.

6. Ima li situacija kada vam se čini da vaši određeni roditeljski postupci nemaju smisla?

Majka: Pa evo iz te situacije.

Otac: Isto to kada ne funkcionira. Onda se pitaš jel to dobro šta radimo, jel mi tražimo previše od nje, jel bi mi nju sad trebali, ono, nositi na rukama, dat joj dudu, ono, neke ono tipične stvari...

Majka: Mislim sve to mi radimo, ali uvijek tražimo nekakav balans u svemu i dosljednost, pokušavamo biti od malena dosljedni, ne znam, dogovor da je dudu isključivo na primjer za spavanje, ona nema dudu nikad, osim kad ide spavati i u autu, ali i auto je isto, najčešće kad ide... zaspe u autu. Tako da evo to su neke stvari u kojima mi vidimo evo...

Otac: Da, svaki put kada, ono...

Majka: Kada možda mislimo da možda trebamo popustiti po tom pitanju onda ono, kao...

Otac: Jel ima smisla da sada tupimo po tome.

7. Tko vam je najveća podrška u roditeljstvu (kako održavate, potičete te odnose, koliko za njih imate vremena)?

Otac: Pa evo za sve odnose imamo malo vremena, ali možda baš ono, bi ja istaknuo da su drugčiji odnosi otkad smo roditelji, odnosno svi odnosi sa drugim ljudima su nekako, onako... pošto imamo malo vremena onda očekujemo kvalitetu. I onda s kim god se družimo, želimo da to bude druženje kvalitetno.

Majka: Da nismo, nemamo više nekakve odnose koji su di si, šta ima, kako je, nego smo baš onako, krug prijatelja i odnosa nam se sveo na nekakvih deset ljudi s kojima se zapravo najviše družimo.

Otac: Najčešće parovi.

Majka: Najčešće to budu parovi ili u sličnoj situaciji ili u situaciji u kojoj nas apsolutno podržavaju i evo imamo podršku, okruženi smo s ljudima s podrškom, od obitelji preko kumova, prijatelja, iako smo mi jako mladi i naše godište još nema djecu kao što mi imamo, ipak vidimo veliku podršku, svi su tu da pomognu, da uskoče i slično. Evo ja imam najveću možda podršku moje sestre i mame koje stvarno su tu pošto studiram još uvijek da pričuvaju bebu, da budu uz nju dok sam ja na predavanjima i kad sam rodila su kuhale, uz muža naravno. Eto.

Otac: Ja imam najveću podršku svoje žene.

Majka: Da.

8. Što vam je prije u roditeljstvu bio izazov, a sada ste tu prepreku uspješno savladali? Možete li dati primjere kada ste uspješno riješili situaciju?

Majka: Meni je prije baš bio izazov dizat se usred noći, to jest nije mi bio izazov, odmah sam se prešaltala na to, ali mi je definitivno bilo to onako, baš sam bila izmorena, a to sad već traje jako, jako dugo, ali ja sam skroz ono već okej s tim. Baš sam ono, kak da kažem, pomirila se s tim da je to moje sad trenutno, moj posao, moja svrha. I evo primjer kada sam uspješno riješila tu situaciju, pa kada sam jednostavno bez problema se i dizala i bez onog da sad: „Još malo, još malo“, ne, dignem se i to je to dan kreće.

Otac: Jes, pa ne znam.

9. Je li ima nešto što bi vi htjeli nadodat?

Majka: Pa mi vam imamo jako malu bebu, tako da jesmo roditelji, ali još je to sve...

Otac: Teško je još procijenit šta je to zapravo bio izazov, a šta je tu njezin loš dan, njezin bolji dan, ono, da, teško je stvarno procijenit.

Majka: Eto, to je to.